

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

*Parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta
vuonna 2001*

H e l s i n k i 2 0 0 2

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2001

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto 2001 Strasbourgissa

<i>ensimmäinen jakso</i>	<i>22.—26.1.2001</i>
<i>toinen jakso</i>	<i>23.—27.4.2001</i>
<i>kevätkokoukset</i>	<i>21.—23.5.2001 Istanbulissa</i>
<i>kolmas jakso</i>	<i>25.—29.6.2001</i>
<i>neljäs jakso</i>	<i>24.—28.9.2001</i>

Pysyvän komitean kokoukset

14.3.2001 Pariisissa
21.—23.5.2001 Istanbulissa
8.11.2001 Strasbourgissa

Helsinki 2002

ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2002

**Euroopan neuvoston
Suomen valtuuskunta**

E d u s k u n n a l l e

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2001 istuntokaudella.

Helsingissä 22. huhtikuuta 2002

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Mikko Elo

Gunilla Carlander

SISÄLLYSLUETTELO

1 Tiivistelmä	7
2 Suomi Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa	8
3 Yleiskokouksen käsittelemät aiheet	9
3.1 Hakijamaat ja tarkkailijat	9
i. Bosnia ja Hertsegovina	10
ii. Jugoslavia	10
iii. Monaco	11
3.2 Valko-Venäjä	11
3.3 Jäsenyysoikeuksien seuranta	11
i. Yleistä	11
ii. Georgia	12
iii. Latvia	12
iv. Makedonia	12
v. Turkki	13
vi. Ukraina	14
vii. Venäjä	15
3.4 Yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen	16
3.5 Yleisoikeudelliset kysymykset	18
3.6 Kuolemanrangaistuksen poistaminen	18
3.7 Ihmisoikeuskysymykset ja tasa-arvo	19
3.8 Vähemmistökyseymykset	20
3.9 Demokratian haasteet Euroopassa	22
3.10 Väestökysymykset	24
3.11 Uuden teknologian haasteet ja mahdollisuudet	26
3.12 Alueelliset kysymykset	27
3.13 Taloudelliset kysymykset	29
3.14 Euroopan lapset ja nuoret	31
Liitteet:	
1 Suomen valtuuskunta	33
2 Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet	34
3 Vuonna 2001 hyväksytyt asiakirjat	37
3.1 päätöslauseimat	37
3.2 suositukset	38
3.3 määräykset	40
3.4 lausunnot	41
4 Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2001	42
5 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	43
6 Euroopan neuvoston toimintaan osallistuvat muut maat	44
7 Euroopan neuvoston toiminta (kaavio)	45
8 Lyhyesti: Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous	46

1 Tiivistelmä

Euroopan neuvoston nopean laajentumisen myötä vuodesta 1989 lähtien yleiskokouksen toiminnan painopiste on vuosi vuodelta entistä enemmän siirtynyt järjestön perusarvojen ja -tavoitteiden puolustamiseen (ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaatteet). Armeniasta ja Azerbaidzanista tuli vuonna 2001 EN:n jäseniä. Euroopan valtioista järjestön ulkopuolella olivat ainoastaan Bosnia ja Hertsegovina¹, Jugoslavia, Monaco ja Valko-Venäjä.

Parlamentaarinen yleiskokous seuraa järjestöperiaatteiden kunnioittamista monella tavalla ottamalla esille ongelmakysymyksiä, jotka kattavat järjestön koko toimintakentän. Yleiskokous tarkastelee demokratian tilaa yksittäisissä maissa sekä aihekohtaisesti. Monet aiheet ja ongelmat toistuvat vuosi vuodelta, mitkä voidaan pitää osoituksena siitä, että EN:n kaltainen järjestö, joka tarkastelee poliittista ja yhteiskunnallista kehitystä yksilön ja kansalaisen ihmisoikeuksien näkökulmasta, puolustaa paikkaansa. Yleiskokous seuraa lisäksi perusoikeuksien ja -vapauksien toteutumista yksittäisten yleissopimusten ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen eri artikloiden valossa.

Euroopan neuvoston perussäännön mukaan jokaisen jäsenvaltion tulee hyväksyä laillisuusperiaate ja periaate, jonka mukaan jokaisen sen tuomiovaltaan kuuluvan henkilön tulee voida nauttia ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Jäsenvaltioiden on myös toimittava vilpittömästi ja tehokkaasti järjestöpäämäärien toteuttamiseksi. Tavoitteisiin pyritään neuvoston eri elinten avulla ottamalla esille yhteisesti kiinnostavia kysymyksiä, tekemällä sopimuksia ja ryhtymällä yhteisiin toimiin eri aloilla sekä puolustamalla ihmisoikeuksia ja perusvapauksia ja edistämällä niiden toteuttamista. Parlamentaarinen yleiskokous on toinen EN:n pääelimistä, joka toimii järjestön tavoitteiden saavuttamiseksi.

Demokratian tilaa jäsenmaissa tarkastellaan yleiskokouksessa jäsenveloitteiden ja -si-

toumusten valvontakomitean (monitorointikomitea) puitteissa. Monitoroinnin nykyisissä kohdemaissa on tapahtunut jonkin verran edistystä, mutta jäljellä olevat ongelmat ovat varsin monimutkaisia. Usein niiden ratkaisuun tarvitaan muutoksia myös muiden maiden asennoitumisessa ja toiminnassa. Moni aihe toistuu vuosien aikana eli tarvitaan pitkäjänteistä seurantaa. Vuonna 2001 ainoastaan Latvia poistettiin tarkkailtavien maiden listalta, mutta monitorointi jatkuu edelleen mm. Albaniassa, Armeniassa, Azerbaidzanissa, Georgiassa, Moldovassa, Turkissa, Ukrainassa ja Venäjällä (kohta 3.3).

Euroopan neuvosto on normatiivinen hallitustenvälinen järjestö, jonka tehtäviin kuuluu yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen. Yhteistä normistoa kehitetään hyväksymällä kansainvälisiä yleissopimuksia (*European Treaty Series ETS*) ja suosituksia. Perussäännön 15. artiklassa todetaan, että ”ministerikomitea harkitsee neuvoo-antavan yleiskokouksen suosituksesta tai omasta aloitteestaan tarvittavia toimenpiteitä EN:n tavoitteiden toteuttamiseksi, mukaan lukien sopimusten tekeminen (...) ja hallituksille annettavat suositukset”. Parlamentaarinen yleiskokous osallistuu Euroopan yhteisen oikeusnormiston kehittämiseen lähinnä neljällä tavalla (kohta 3.4.): Yleiskokous tekee aloitteita uusien yleissopimusten tai suositusten laatimisesta. Yleiskokous antaa myös aikanaan oman lausunnon (*opinion*) ministerikomitean valmistelemissä yleissopimusluonnoksista. Kertomusvuonna näitä on hyväksytty kuusi. Ministerikomitea on ensimmäistä kertaa vuonna 2001 pyytänyt yleiskokoukselta lausunnot ministerikomitean suositusluonnoksista. Neljäs tapa osallistua yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittämiseen on antaa arvio jo voimassa olevien yleissopimusten toimivuudesta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjoissa on kirjattu ihmisoikeudet ja perusvapaudet, joiden noudattamista Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo kansalaisten valitusten myötä. Yleiskokous tutkii myös omista raporteistaan ihmisoikeussopimuksen soveltamista ja ongelmia yksittäisten oikeuksien valos-

¹ Bosnia ja Hertsegovinasta tuli EN:n jäsen huhtikuussa 2002

sa. Vuonna 2001 keskusteltiin mm. aseistakiel- täytyjen oikeuksista, oleskelulupien rekisteröi- nistä ja naisten ympärileikkauksesta ihmisoike- ussopimuksen säädösten valossa (kohta 3.7).

Euroopan neuvoston eräs perusarvo on kai- ken elämän kunnioittaminen. Tämän johdosta kuolemanrangaistuksen poistaminen paitsi Eu- roopassa myös maailmanlaajuisesti kuuluu jär- jestön yleisiin tavoitteisiin. Koska EN:n toiminta kiinnostaa myös Euroopan ulkopuolisia maita, joilla on mahdollisuus osallistua toimintaan tarkkailijoina, yleiskokous on vuonna 2001 muo- toillut kantansa kuolemanrangaistuksesta tark- kailijamaissa (kohta 3.6.).

Vähemmistöjen oikeuksien edistäminen on muodostunut erääksi merkittäväksi toiminta- alueeksi sekä EN:n hallitustenvälisessä toimin- nassa että parlamentaarisisessa yleiskokouksessa. Parlamentaarisisessa yleiskokouksessa vähemmis- tökysymyksiä käsitellään ensisijaisesti oikeudel- lisessa ja ihmisoikeuskomiteassa, mutta jossain määrin myös monitorointikomiteassa.

Yleiskokous tarkastelee jatkuvasti yhteiskun- nallisia haasteita, jotka voivat vaarantaa demo- kratiaa ja ihmisoikeuksia. Tällaisia yleisiä haas- teita ovat demokraattisen järjestelmän toiminta- edellytysten turvaaminen, yhteiskunnalliset vaa- railmiöt sekä heikommassa asemassa olevien vä- estöryhmien elinolosuhteiden turvaaminen. Vuonna 2001 esille tulleita demokratian haasteita olivat mm. terrorismi, järjestäytynyt rikolli- suus, median ja sananvapauden tila sekä poliittis- ten puolueiden rahoitus (kohta 3.9.).

Kaikissa yhteiskunnassa on väestöryhmiä, joiden osallistuminen ja elinolosuhteiden turvaa- minen eri syistä vaativat erityistä lisähuolenpitoa yhteiskunnan taholta, jotta oikeudet ja vapaudet käytännössä olisivat tasa-arvoiset. Vuonna 2001 keskusteltiin väestöliikkeen muutoksista Euroo- passa, ulkomaalaisten ja siirtolaisten osallistumi- sesta poliittiseen elämään, siirtolaisten tervey- dentilasta, pitkä-aikaissiirtolaisten asemasta sekä syrjäytyneiden kaupunginosien asukkaiden tilanteesta (kohta 3.10).

Yleiskokous käsittelee ilmiöitä, tapahtumia ja ongelmia yleiseurooppalaisella tasolla mutta tar- vittaessa myös alueellisia kysymyksiä. Yleisko- kous seuraa alueellisten järjestöjen toimintaa ja toimii myös yhteistyössä niiden kanssa. Vuonna 2001 yleiskokous hyväksyi raportteja, jotka kä- sittelivät Etelä- ja Kaakkois-Euroopan tilannetta (kohta 3.12).

Taloudelliset kysymykset eivät ole ensisijainen prioriteetti EN:n toiminnassa. Taloudellinen glo- balisaatio kuitenkin vaikuttaa kaikkien maiden

paitsi taloudelliseen myös yhteiskunnalliseen elä- mään. Kansainvälisten rahoituslaitosten politiik- kalla on suuri taloudellinen ja poliittinen vaiku- tus erityisesti monien Keski- ja Itä-Euroopan maiden taloudellisten uudistusten onnistumisen kannalta. Näistä syistä yleiskokous seuraa maa- ilmantalouden kehitystä ja erityisesti kansainvä- listen rahoituslaitosten kuten Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Euroopan jälleenrakennuspankin toimintaa (kohta 3.13).

Runsas vuosi sitten yleiskokous päätti vähentää komiteoiden lukumäärää yhdistämällä eräi- den komiteoiden toimintoja. Vuonna 2001 oli käytössä ensimmäistä vuotta uusi komiteajako (10 varsinaista komiteaa). Suomen valtuuskunta pyrki viimeiseen saakka puolustamaan itsenäi- sen tiede- ja teknologiakomitean jatkuvuutta mutta valitettavasti ei onnistunut tässä. Tiede- ja teknologia-asiat käsitellään nyttemmin kulttuu- ri- ja koulutuskomitean alakomiteassa. Uudis- tuksen myötä vaikuttaa siltä, että puhtaasti tiede ja teknologia-asioita käsittelevien raporttien määrä on vähentynyt, mutta kertomusvuonna on ollut esillä mm. tiede- ja teknologia Keski- ja Itä-Euroopan maissa, YK:n ilmastopimuksen Kioton pöytäkirjan toteutuminen sekä ihmisen geneettisen perimän suojaaminen uuden geeni- tutkimuksen valossa (kohta 3.11).

2 Suomi Euroopan neuvoston parla- mentaarisisessa yleiskokouksessa

Suomen EN-valtuuskunta jatkoi samassa ko- koonpanossa kuin vaalikauden alussa. Valtuus- kuntaa johti *Mikko Elo* (sd) ja varapuheenjohta- jana toimi *Anneli Jäätteenmäki* (kesk). Valtuus- kunnan muut varsinaiset jäsenet olivat *Tytti Iso- hookana-Asunmaa* (kesk), *Martti Tiuri* (kok) ja *Jaakko Laakso* (vas). Varajäsenet olivat edelleen *Tarja Kautto* (sd), *Leena Luhtanen* (sd), *Juha Korkea-oja* (kesk), *Kaarina Dromberg* (kok) ja *Gunnar Jansson* (r).

Monilla valtuuskunnan jäsenillä on ollut mer- kittäviä luottamustehtäviä yleiskokouksessa, mikä on antanut Suomen valtuuskunnalle mah- dollisuuden myötävaikuttaa yleiskokouksen toi- mintaan ja käsittelyyn tuleviin kysymyksiin. *Gunnar Jansson* toimi kolmatta vuotta oikeudel- lisen ja ihmisoikeuskomitean puheenjohtajana sekä Latvian monitoroinnin raporttoijana (esitti raportin tammikuussa 2001). *Mikko Elo* valittiin kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevän alako- mitaan puheenjohtajaksi, *Tytti Isohookana-*

Asummaa media- alakomitean puheenjohtajaksi, *Tarja Kautto* Lähi-idän suhteita käsittelevän alakomitean varapuheenjohtajaksi ja *Kaarina Dromberg* naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevän alakomitean puheenjohtajaksi. *Jaakko Laakso* toimi kymmenettä vuotta vasemmistoryhmän puheenjohtajana ja oli täten yleiskokouksen puheenjohtajiston (*Bureau*) jäsen. Lisäksi *Tytti Isohookana-Asunmaa* on osallistunut asiantuntijana EN:n hallitustenvälisen ohjelman projektiin koulutuspolitiikan ja vähemmistöjen edistämiseksi Moldovassa (*Education Policy and Minorities in the Region of the Former Soviet Union*).

Vuosi 2001 alkoi juhlavasti Suomelle, kun tasavallan presidentti *Tarja Halonen* vieraili yleiskokouksessa ja esitti siellä tärkeän puheenvuoron ja vastasi parlamentaarikkojen kysymyksiin. Puheessaan presidentti Halonen esitti pohdittavaksi tarvetta perustaa romaniväestölle alueellinen edustuselin Euroopan tasolla. EN:n ministerikomitea vastaanotto aloitteen myönteisesti istunnossaan Strasbourgissa toukokuussa 2001. Kansainvälisen selvitystyöryhmän puheenjohtajana toimii *Gunnar Jansson* ja sen tavoitteena on luoda romanien yhteiselin Euroopan tasolla (*European Roma Consultative Forum*).

Suomen EN-valtuuskunta on vuonna 2001 vastaanottanut merkittäviä vieraita Euroopan neuvostosta.

Toukokuussa 2001 yleiskokouksen ryhmäpuheenjohtajat (*Presidential Committee*) pitivät kokouksensa Helsingissä. Tasavallan presidentti Halonen otti myös vastaan ryhmäpuheenjohtajat ja keskusteli EN:n tulevaisuudennäkymistä.

Kesäkuussa 2001 EN:n ihmisoikeusvaltuutettu (*Human Rights Commissioner*) *Alvaro Gil Robles* vieraili Suomessa. Vierailun tarkoituksena oli tavata suomalaisia viranomaisia ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. *Gil Robles* tapasi mm. hallituksen edustajia, valtioneuvoston oikeuskanslerin, eduskunnan oikeusasiamiehen sekä Suomen EN-valtuuskunnan jäseniä.

Kesäkuun alussa oli vuorossa myös yleiskokouksen presidentin (puhemiehen) lordi *Russell Johnstonin* virallinen vierailu. Lordi *Russell Johnston* tapasi eduskunnan puhemiehen *Riitta Uosukaisen* ja mm. tutustui Lapissa Saamikäräjien ja Maarianhaminassa Ahvenanmaan maakuntapäivien toimintaan.

Lokakuussa 2001 Venäjän valtuuskunnan jäsen ja Venäjän kommunistipuolueen puheenjohtaja *Gennadi Zhuganov* oli valtuuskunnan illallisvieraana.

Suomen EN-valtuuskunta on jatkuvasti yhteydessä ulkoministeriöön sekä Suomen pysyvään edustustoon Strasbourgissa. Suomen pysyvä edustaja suurlähettiläs *Erkki Kourula* antaa jokaisen yleisistunnon yhteydessä hyödyllisen katsauksen EN:n toimintaan hallitustenvälisen toiminnan kannalta. Helmikuussa 2001 EN-valtuuskunnalla oli lisäksi tapaaminen ulkoministeri *Erkki Tuomiojan* kanssa, jolloin keskusteltiin EN:n tulevaisuuden näkymistä ja ongelmista, erityisesti järjestön rahoitustilanteesta. Valtuuskunta osallistui ulkoministerin järjestämään perinteiseen EN:n koordinaatiokokoukseen marraskuussa 2001.

3 Yleiskokouksen käsittelemät aiheet

Yleiskokous käsittelee vuonna 2001 aiheita ja raportteja, jotka kattoivat koko toimintaskaalan. Vuonna 2001 oli käytössä ensimmäistä vuotta uusi komiteajako (10 varsinaista komiteaa), jonka myötä voinee todeta, että ympäristö-, tiede- ja teknologia-aiheisten raporttien lukumäärä on alhaisempi kuin aikaisempina vuosina. Toisaalta eri jäsenmaiden ja erityisesti uusien jäsenmaiden poliittista tilannetta käsittelevät raportit ovat lisääntyneet. Yleiskokouksen toiminnassa on korostunut entisestään järjestön perusarvojen ja -tavoitteiden puolustaminen (ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaatteet). Kertomuksessa on käsitelty vuoden raportit laajempina kokonaisuuksina. Liite 3 sisältää luettelon kaikista päätöksistä.

3.1 Hakijamaat ja tarkkailijat

Vuoden 2001 lopulla Euroopan neuvostolla oli 43 jäsenmaata (liite 5) ja 3 hakijamaata (*Bosnia ja Hertsegovina*, *Jugoslavian liittotasavalta* ja *Monaco*). Viidellä Euroopan ulkopuolisella maalla on tarkkailija-asema joko koko järjestössä (*Kanada*, *Meksiko*), ainoastaan yleiskokouksessa (*Israel*) tai ainoastaan ministerikomiteassa (*Japani*, *Yhdysvallat*). Näiden lisäksi *Kazakhstan* on anonut tarkkailijan asemaa.

Yleiskokouksen poliittisen komitean alakomitea hoitaa suhteita ei-jäsenmaiden kanssa. Tämän alakomitean puitteissa yhteyksiä ja joitakin yhteishankkeita on ollut mm. *Algerian*, *Kanadan*, *Japanin*, *Marokon* ja *Valko-Venäjän* kanssa.

Eräs EN:n jäsenyyden perusehtoja on kuolemanrangaistuksen kieltäminen. Kuolemanran-

gaistuksen olemassaolo *tarkkailijamaissa* on kertomusvuonna noussut konkreettisesti esille uuden raportin valossa (vrt. s. 18). Pyrkimys on tulevaisuudessa soveltaa sama kanta uusiin tarkkailijamaihin (esim. Kazakhstan).

i. Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovinan jäsenanomus on vuonna 2001 edennyt kiitettävästi. *Anneli Jäätteenmäki* on toiminut oikeudellisen ja ihmisoikeuskomitean raporttina ja vierailut maassa useamman kerran. Kertomusvuonna tilanne edistyi tyydyttävästi mutta ei vielä tullut käsitellyn täysistuntoon, joten asiasta tarkemmin vuoden 2002 kertomuksessa. Yleisen arvion mukaan Bosnia ja Hertsegovina hyväksyttäneen EN:n jäseneksi vuonna 2002.

ii. Jugoslavian liittotasavalta

Jugoslavian liittotasavallalle myönnettiin yleiskokouksen erityisvierasasema tammikuussa 2001. Tammikuussa yleiskokous keskusteli myös Jugoslavian tilanteesta (dok. 8928) ja hyväksyi *päätöslauselman 1237 (2001)* ja *suosituksen 1491 (2001)*. Näissä asiakirjoissa kiinnitetään huomiota uudistustarpeisiin lainsäädännössä ym. ja kehoitetaan mm. ministerikomiteaa avustamaan niiden toteuttamisessa. EN on avannut toimiston sekä Belgradissa että Podgoricassa (Montenegro) ja nimennyt sihteeristöön Jugoslavian erityisedustajan. Jugoslavian viranomaisia kehoitetaan yhteistyöhön Kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Yleiskokous lausuu tyytyväisyytensä sen johdosta, että hallitus suunnittelee nk. totuuskomission perustamista.

Yleiskokous on kertomusvuonna käsitellyt Jugoslavian liittotasavallan jäsenanomusta eri komiteoissa, ja prosessi on edennyt tyydyttävästi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen nimeämät kaksi oikeustieteellistä asiantuntijaa (*Raimo Pekkanen* ja professori Rudolph Bernhardt) saivat raporttinsa Jugoslavian lainsäädännön tilasta valmiiksi marraskuussa 2001. Yleiskokouksen oikeudellisen komitean ja poliittisen komitean raportit suorittivat ensimmäisen vierailunsa maahan joulukuussa 2001. Jäsenanomuksen käsittely etenee siis normaaliin tapaan.

Jugoslavian jäsenyyden ja Balkanin alueen rauhanomaisen kehityksen eräs koetinkivi on tilanne *Kosovossa*. Yleiskokous tarkasteli tilannetta *Kosovossa* huhtikuussa 2001 neljän laajan ra-

portin pohjalta, jotka käsitelivät tilannetta *Kosovossa* ja sen lähialueilla (dok. 9020), ihmisoikeustilannetta ja oikeusvaltioperinteiden noudattamista *Kosovossa* (dok. 9057), *Kosovon* paluumuuttajien humanitaarista tilannetta (dok. 9007 rev.) ja kulttuurin tilaa *Kosovossa* (dok. 9053). Huhtikuun keskustelun päätteeksi hyväksyttiin seuraavat päätökset: *suositus 1508 (2001)* tilanteesta *Kosovossa* ja naapurialueilla, *suositus 1509 (2001)* ja *määräys 572 (2001)* ihmisoikeustilanteesta ja oikeusvaltioperiaatteista *Kosovossa*, *suositus 1510 (2001)* ja *määräys 573 (2001)* paluumuuttajien humanitaarisesta tilanteesta *Kosovossa* sekä *suositus 1511 (2001)* kulttuurin tilasta *Kosovossa*. Kaikissa asiakirjoissa korostetaan yhteistyön merkitystä eri kansainvälisten järjestöjen välillä. Määräys 572 (2001) velvoittaa oikeudellista komiteaa seuraamaan tilannetta ja määräys 573 (2001) yleiskokouksen asianomaisia komiteoita järjestämään seminaareja ja muita tukitoimenpiteitä.

Huhtikuun yleiskeskustelu alkoi *Tarja Kauton* raportilla *Kosovon* ja sen lähialueen tilanteesta. Kautto toteaa raportissaan, että *Kosovo* kuuluu Serbian osavaltion hallintoalueeseen ja sitä hallinnoi väliaikaisesti YK (UNMIK), jonka tehtävänä on kehittää *Kosovolle* oma aluehallinto. YK:n KFOR-joukot ovat olleet läsnä alueella kesäkuusta 1999 lähtien ja pyrkivät rauhoittamaan tilannetta. *Kosovon* tilanteella on ulottuvuuksia yhteiskunnan kaikkiin osa-alueisiin: merkittävä osa alueen infrastruktuurista on tuhattu tai vaurioitunut. Asuntojen löytäminen paluumuuttajille, paluumuuttajien työllistäminen (*Kosovon* pakolaisia on 37 maassa ja niistä on palannut arviolta 200 000), koulutusjärjestelmän uudelleenorganisointi (ml. opetusmateriaalin kehittäminen), oikeusjärjestelmän luominen ym. ovat tämän hetken suurimmat haasteet. Kehitystä on tapahtunut, mutta tilanne ei vielä ole rauhoittunut.

Ratkaisun löytäminen edellyttää *Kosovon* alueellisen statuksen ja hallintoelimien määrittämistä. Eri väestöryhmien on opittava elämään rinnakkain yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaisesti. Väkivaltaisuuksia on esiintynyt alueella, vaikka tulitaukosopimus solmittiin Serbian hallituksen ja albaaniääriliikkeen edustajien kesken maaliskuussa 2001. Levottomuudet ovat myös levinneet naapurimaihin.

Marraskuussa 2001 järjestettiin *Kosovon* alueparlamentin vaalit, jotka onnistuivat hyvin. Mm. *Tarja Kautto* osallistui vaalitarkkailuun.

Tammikuussa keskusteltiin myös Jugoslavian sodan ympäristövaikutuksista Kaakkois-Euroo-

passa (dok. 8925) ja hyväksyttiin *suositus 1495 (2001)* (s. 28).

iii. Monaco

Monacon jäsenanomus on asettanut EN:n uudenlaisten mielenkiintoisten oikeudellisten pulmien eteen, jotka liittyvät *Monacon* valtion riippuvuuteen Ranskasta. Jäsenanomus jätettiin vuonna 1998, ja lainopillisten asiantuntijoiden raportti paljasti vakavia puutteita maan perustuslaillisessa rakenteessa. Jäsenanomuksen käsittely kuitenkin etenee, ja *Monacon* perustuslakiin ja muuhun lainsäädäntöön on odotettavissa muutoksia.

3.2 Valko-Venäjä

Valko-Venäjä on ainoa eurooppalainen valtio, jonka kanssa EN:llä ei ole institutionaalista suhdetta. Maalla ei enää ole erityisvierasemaa yleiskokouksessa mutta silti EN, kuten myös ETYJ, pyrkii ylläpitämään vuoropuhelua ja keskustelukontakteja. EN toimii muun muassa nk. kansainvälisessä troikassa (EN, ETYJ ja EP), jonka tavoitteena on estää maan eristäytyminen ja tukea demokraattisia voimia ja liikkeitä. Yleiskokouksen edustajat osallistuivat troikan vierailuun Minskiin maaliskuussa 2001 ja Valko-Venäjän presidentinvaalien tarkkailuun 9.9.2001.

Yleiskokous keskusteli Valko-Venäjän tilanteesta vaalitarkkailuraportin (dok. 9222) pohjalta syyskuussa 2001. Presidentinvaalien tarkkailu tapahtui yhteistyössä ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen ja Euroopan parlamentin kanssa, ja yhteinen arvio oli yksimielinen ja varsin kriittinen. Presidentinvaaleissa oli lopulta kolme ehdokasta: istuva presidentti Alexander Lukashenko, Sergey Gaydukevich ja opposition ehdokas Vladimir Goncharik. Vaaleissa Lukashenko sai äänistä 75,6 % ja Goncharik 15,4 %. Äänestysprosentiksi ilmoitettiin 83,9. Vaikka loppuarvio oli kielteinen, voitiin kirjata muutamia myönteisiä kehityspiirteitä. Oppositio oli nyt ensimmäistä kertaa onnistunut muodostamaan yhteisen rintaman, ja on merkkejä demokraattisen pluralistisen kansalaisyhteisön synnystä.

Poliittisella komitealla on yleinen mandaatti seurata demokraattista kehitystä Valko-Venäjällä, ja se järjesti tammikuussa 2001 kuulemistilaisuuden Valko-Venäjän hallituspuolueiden ja opposition edustajien kanssa. Yleiskokouksen oma

valtuuskunta vieraili maassa kesällä 2001. Suhteet Valko-Venäjään ovat olleet esillä myös EN:n ministerikomiteassa erityisesti Liettuan puheenjohtajakaudella. EN:n tavoitteena on välttää maan eristäytyminen ja pyrkiä vuoropuhelun kehittämisen demokraattisten voimien kanssa.

3.3 Jäsenvelvoitteiden seuranta

i. Yleistä

Euroopan neuvoston jäsenvelvoitteiden ja sitoumusten eli ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattaminen kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa on EN:n jäsenyyden perusedellytys ja järjestön toiminnan perustavoite. Viime vuosien aikana järjestön sekä hallitustenvälisessä että parlamentaarisessa toiminnassa on kehitetty useita monitorointiohjelmiä eli ohjelmia, joiden avulla seurataan, miten ao. maa noudattaa EN:n yleisiä demokratian ja oikeusvaltion periaatteita. EN:n eräs perustehtävä on kehittää yleiseurooppalaista oikeudellista normistoa (vrt. 3.4.). Monitorointitoiminnalla yleiskokous pyrkii seuraamaan ja valvomaan, että yleisesti sovitutja normeja myös noudatetaan.

Monitorointi aloitetaan uuden jäsenmaan kohdalla pääsääntöisesti aikaisintaan kuusi kuukautta liittymisen jälkeen. Kun varsinainen monitorointitoiminta on lopetettu, voidaan tarvittaessa siirtyä post-monitorointiin. Vuonna 2001 monitorointia on tapahtunut Albaniassa, Armeniassa, Azerbaidzanissa, Georgiassa, Latviassa, Moldovassa, Turkissa, Ukrainassa ja Venäjällä. Kuusi maata (Bulgaria, Liettua, Makedonia, Romania, Slovakia ja Tshekin tasavalta) on post-monitoroinnin kohteita. Tässä kertomuksessa on käsitelty ainoastaan monitorointitoimintaa, josta on keskusteltu yleisistunnossa. Komiteatasolla käsitelyssä on useampia maita.

Yleiskokouksen monitorointitoiminnan vuosiraportti (dok. 9198) sisältää katsauksen sekä yleiskokouksen että hallitustenvälisen toimintaohjelman puitteissa tapahtuvaan monitorointiin ajanjaksolla huhtikuu 2000 — elokuu 2001. EN:n hallitustenvälinen monitorointitoiminta on teemakohtaista. Yleiskokous tarkastelee tilannetta maittain. EN:n varsinaisen toiminnan puitteissa tapahtuu myös monitorointia eri osaluueiden näkökulmasta. EN:n ihmisoikeusvaltettu valvoo ihmisoikeustilannetta yleisellä tasolla ja julkaisee lausuntoja ja suosituksia. Euroopan kunta- ja aluekongressi seuraa tilannetta

alue- ja paikallistasolla, ECRI seuraa tilannetta rasismien, muukalaisvihan, antisemitismin ja suvaitsemattomuuden näkökulmasta, EN:n kansallisten vähemmistöjen yleissopimusten puitteissa toimii oma valvontamekanismi, ja monien muiden yleissopimuksen puitteissa (kuten sosiaalinen peruskirja) on valvonta- ja/tai valitusmekanismi. Yleiskokous korostaa näiden kaikkien toimintojen koordinoitua ja yhteistyötä ja ilmaisee huolestuneisuutensa mahdollisista päällekkäisyyksistä. Keskustelun päätelmät ovat kirjattu päätöslauselmaan 1260 (2001), suositukseseen 1536 (2001) ja määräykseen 578 (2001).

ii. Georgia

Georgiasta tuli EN:n jäsen keväällä 1999, mutta poliittiset ja taloudelliset vaikeudet eivät ole jättäneet maata. Yleiskokous keskusteli Georgiasta syyskuussa, ja johtopäätös raportista (dok. 9190) jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta oli selvä: Ihmisoikeustilanne ja demokratian tila Georgiassa on huolestuttava. Lisävaikeutena ovat Abhasian ja Ossetian jäädytetyt kriisit, jonka takia Georgia kamppailee vakavan sisäisen pakolaisongelman kanssa. Georgiassa toimitettiin parlamenttivaalit lokakuussa 1999 ja presidentinvaalit huhtikuussa 2000. Vaalien toimitus ei sujunut moitteettomasti. Uusi vaalilaki hyväksyttiin elokuussa 2001, mutta EN ei ole osallistunut sen laadintaan. Muitakin lainsäädäntöuudistuksia on tehty, mutta ei läheskään riittävästi ja kaikilla vaadituilla aloilla. Lainsäädännön soveltamisessa on vaikeuksia, oikeusjärjestelmä ei toimi toivotulla tavalla ja korruptio on yleinen ongelma. Poliisin ja turvajoukkojen toimintaa on myös arvosteltu ihmisoikeusnäkökulmasta. Monitorointikomitean raportissa, josta Georgian viranomaiset antoivat omat kommenttinsa, käydään läpi kaikki osa-alueet. *Päätöslauselman 1257 (2001)* mukaisesti yleiskokous jatkaa Georgian jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seurantaa, ja *suosituksessa 1533 (2001)* kehoitetaan ministerikomitean alaisia elimiä avustamaan tehokkaammin Georgiaa uudistushankkeissa.

iii. Latvia

Latvia on ollut yleiskokouksen monitoroinnin kohteena vuonna 1995 tapahtuneesta liittymisestä lähtien etenkin maan kieli-, kansalaisuus- ja vähemmistölainsäädännön takia. *Gunnar Jans-*

son toimi Latvian raporttina ja esitti ensimmäisen tiedonantoraportin Latvian jäsenvelvoitteiden noudattamisesta vuonna 1999. Siinä vaadittiin lisää toimenpiteitä mainituilla aloilla.

Vuoden 2000 aikana raportit *Gunnar Jansson* ja Terry Davies vierailivat toistamiseen Latviassa, ja tammikuussa 2001 lopullinen raportti oli valmis (dok. 8924). Siinä todetaan tehdyt parannukset (uusi koulutuslaki, muutoksia kansallisuuslakiin, kielivaatimusten tarkistaminen ym.) mutta myös puutteita edelleen samoilla aloilla. EN toivoo erityisesti Latvian ratifioivan Euroopan kansallisia vähemmistöjä koskevan sopimuksen (ETS 157) ja sosiaalisen peruskirjan (ETS 142) sekä tehostavan toimenpiteitä sosiaali- ja koulutusaloilla venäjänkielisen vähemmistön integroitumisen hyväksi. EN korostaa viranomaisten velvollisuutta edistää käytännön toimenpiteitä, esim. tiedotustoiminnalla, vähemmistöjen integroitumista. *Päätöslauselma 1236 (2001)* toistaa muutosvaatimukset ja sisältää vetoomuksen EN:n jäsenmaille antaa Latvialle asiantuntija- ja taloudellista apua lainsäädäntömuutosten toteuttamiseksi sekä uudistusten soveltamisessa käytännössä. Yleiskokous kuitenkin päätti lopettaa varsinaisen monitoroinnin ja seurata tilannetta post-monitoroinnin puitteissa. *Suosituksessa 1490 (2001)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa oman monitoroinnin puitteissa seuraamaan uudistusten toteutumista sekä antamaan lisävastusta.

iv. Makedonia

Yleiskokous keskusteli poliittisesta tilanteesta Makedoniassa kahdesti kertomusvuonna. Kesäkuussa 2001 Makedonia tuli esityslistalle nk. kiireellisyysaiheena. Keskustelu jatkui syyskuun istunnossa.

Makedoniasta tuli EN:n jäsen vuonna 1995, ja yleiskokous seurasi läheltä demokraattisten uudistusten toteutumista. Vuonna 2000 yleiskokous arvioi kehityksen sen verran myönteiseksi, että päätti lopettaa varsinaisen monitoroinnin, mutta vuoden 2001 alussa tilanne muuttui radikaalisti, ja kesäkuussa 2001 tilanne Makedoniassa tuli esille istunnossa ylimääräisenä aiheena.

Makedonia oli entisen Jugoslavian osavaltio ja sijaitsee keskellä Balkanin aluetta. Levottomudet kärjistyivät albanialaisten ääriliikkeiden väkivaltaisuuksiin vuoden 2001 alussa. Kuten yleiskokouksen raportissa (dok. 9146) todetaan, Balkanin alueella toimii albanialaisia ääriliikkeitä, joiden tavoitteena on horjuttaa kehitystä

koko alueella ja luoda ”suur-Albania”. Asianomaista kriisiä ei voida tarkastella irrallaan koko Balkanin alueen kehityksestä. Ääriliikkeiden väkivaltaisuuksien torjuminen on kaikkien alueen hallitusten yhteinen asia, ja yleiskokous toteaa-kin tyydytyksellä, että näiden maiden hallitukset ovat tuominneet ääriliikkeiden väkivaltaisuuudet. Makedonialta edellytetään kuitenkin tehokkaampia toimenpiteitä albaanivähemmistön (noin 22,7% väestöstä) saamiseksi mukaan maan hallinnon kaikkiin osa-alueisiin, ml. koulutusjärjestelmän kehittäminen. Makedonian presidentti on ilmoittanut pyrkivänsä parantamaan väestöryhmien välistä vuoropuhelua. *Päätöslauselmassa 1255 (2001)* yleiskokous tuomitsee väkivaltaisuuudet, kirjaa keskeisimmät uudistustarpeet ja kehottaa poliittista komiteaa perustamaan ad hoc - työryhmän seuraamaan tilannetta. *Suositus 1528 (2001)* sisältää toimenpide-ehdotuksia EN:n ministerikomitealle.

Keskustelu Makedonian tilanteesta jatkui syyskuun istunnossa (dok. 9234). Yleiskokouksen kuusihenkinen työryhmä vieraili maassa heinäkuussa 2001 tavaten maan korkeinta poliittista johtoa sekä mm. eri vähemmistöryhmien edustajia. Valtuuskunta totesi vierailunsa päätteeksi toivovansa parlamentin ja koko kansalaisyhteisön aktiivisempaa osallistumista poliittisen ratkaisun löytämiseksi. Tulitauosta oli sovittu heinäkuun alussa, mutta tämä ei ollut lopettanut väkivaltakohtauksia. Raportissaan työryhmä toteaa, että Makedoniassa oli käyty laajoja neuvotteluja eri puolueiden välillä eri kiistakysymyksistä ja saavutettu myös yhteisymmärrys monissa niistä (Makedonian valtiollinen rakenne, albanian kielen asema, poliisin toimivalta). Neuvottelutulosten saavuttamiseen oli vaikuttanut myös EU:n erityissuurlähettiläs Francois Léotard ja USA:n presidentin erityisedustaja Pardew. Elokuussa 2001 saatiin aikaan sopimus (*Framework Agreement*), jonka jälkeen alkoi NATO:n operaatio ”*Essential harvest*”, jonka tavoitteena on kerätä asept pois.

Päätöslauselmassa 1261 (2001) yleiskokous toteaa huolestuneena, että eri väestöryhmissä on vieläkin liian paljon ihmisiä, joilla on vaikeuksia elää rauhanomaisesti rinnakkain. Kansainvälisellä yhteisöllä, kuten EN:llä, on tärkeä tehtävä muuttaa asenteita ja auttaa asianmukaisten yhteistyörakenteiden luomisessa. Yleiskokous toistaa valmiutensa auttaa Makedoniaa uudistusten läpiviemisessä ja jatkaa tilanteen seuraamista monitorointikomitean puitteissa. *Suosituksessa 1537 (2001)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa myös tehostamaan toimintaansa maassa.

v. Turkki

Turkki on Euroopan neuvoston vanhimpia jäseniä ja on vuodesta 1997 ollut monitoroinnin kohteena. Turkin tilanteen taustaa on selostettu vuoden 1999 toimintakertomuksessa. Yleiskokous käsitteli uuden raportin (dok. 9120) Turkin jäsenituumusten ja -velvoitteiden noudattamisesta kesäkuussa 2001 ja päätti jatkaa monitorointia (*päätöslauselma 1256 (2001)* ja *suositus 1529 (2001)*). Raportin valmistelua varten raportioijat vierailivat useamman kerran Turkissa ja vastaanottivat Turkin viranomaisten kirjalliset kommentit herätettyihin kysymyksiin.

Turkki on Euroopan unionin hakijamaa ja on tästä syystä hyväksynyt Kansallisen ohjelman EU:n säädösten soveltamisesta Turkissa (*National Programme for the adoption of the acquis communautaire*). Ohjelma sisältää paljon suunniteltuja uudistushankkeita, jotka ovat myönteisiä ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteiden toteuttamisen kannalta, mutta varsinaiset toteutetut uudistukset eivät ole yleiskokouksen mielestä riittävät. Raportissa käydään läpi merkittävimmät ongelma-alueet ja toteutetut uudistukset, sekä tarkastellaan erikseen kurdiväestön tilannetta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuosina 1995–99 antanut Turkille 41 tuomiota Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomuksista. EN on todennut Turkin jättäneen noudattamatta eräitä päätöksiä (mm. eräiden korvausten maksamiset). Turkki ei ole allekirjoittanut kuolemanrangaistuksen kieltävää 6. lisäpöytäkirjaa, joskin kuolemanrangaistusta ei ole pantu täytäntöön vuoden 1984 jälkeen. Turkki on allekirjoittanut noin 110 EN:n yleissopimusta, mutta näistä 37:ää ei ole ratifioitu. EN toivoo Turkin allekirjoittavan mm. kansallisten vähemmistöjen puitesopimuksen (ETS 157) sekä alueellisten ja vähemmistökielten sopimuksen (ETS 148). Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset ovat edelleen erältä osin heikot, ja uudistuksia tarvitaan rikos- ja siviililainsäädäntöön. Toimittajia on edelleen vangittuina. Vaikka Turkki on monipuoluemaa, poliittisten puolueiden toimintaa on käytännössä erältä osin rajoitettu. Kesäkuussa 2001 Turkin perustuslakituomioistuin tuomitsi yhden puolueen epäkansallisista toimista ja parlamentti erotti puolueen kansanedustajat. Parlamentaarikkoja istuu edelleen vangittuina, ja eräitä kansalaisia on kielletty osallistumasta poliittiseen toimintaan. Vankilaoloihin on saatu eräitä parannuksia mutta ei riittävästi. Turkin viranomaiset ovat ilmaisseet aikomuksensa panna

alulle lainsäädäntöuudistuksia monilla aloilla, mutta liian useat tavoitteet ovat vielä alulle pane-matta. Yleiskokous siis jatkaa Turkin demo-kraattisten uudistusten seurantaan.

vi. Ukraina

Ukraina on ollut EN:n jäsen vuodesta 1995, mutta demokratian tila maassa on huolestuttava. Yleiskokous on vuonna 2001 kolmasti keskustel-lut Ukrainasta. Vuoden 2000 kertomuksessa on selostettu ongelmallisimmat kysymykset, jotka liittyvät kansanäänestyksen järjestämiseen ke-väällä 2000 ja sananvapauden tilaan. Tapa, jolla presidentti Kutchma oli toteuttanut kansanään-estyksen presidentin oikeuksien lisäämisestä, oli herättänyt vakavaa kritiikkiä. Samanaikai-sesti riippumattoman median ja lehdistön toi-minta vaikeutui. Tilanne kärjistyi toimittaja Gongadzen murhaan. Vaikka kyseessä oli yksit-äinen tapaus, se heijasti ongelmia ja puutteita koko mediakentässä. Odotetusti demokratian tila ja sananvapaus Ukrainassa otettiin lisäai-heeksi vuoden 2001 tammikuun istunnossa (dok. 8945, 8946 ja 8955). Sitä ennen, joulukuussa 2000, yleiskokouksen kulttuuri- ja koulutusko-mitea järjesti kuulemistilaisuuden median vapau-desta Ukrainassa (dok. 8946).

Monitorointikomitean raportti (dok. 8945), jota käsiteltiin tammikuussa, sisältää lyhyen se-lostuksen viime vuosien demokratiakehityksestä ja median tilasta Ukrainassa. Raportin laadintaa varten raporttoija oli vierailut maassa tammi-kuussa 2001. Ongelmana on demokraattisten instituutioiden uskottavuuden puute sekä vaka-vat puutteet lainsäädännössä ja oikeuslaitoksen ja syyttäjän toiminnassa. Yleiskokous kehottaa toistamiseen Ukrainan viranomaisia toimimaan ripeästi (*suositus 1497 (2001)*) sekä ministeriko-miteaa antamaan asiantuntija-apua (*päätöslau-selma 1239 (2001)*).

Tytti Isohookana-Asunmaa, joka toimii yleis-kokouksen media alakomitean puheenjohtajana, yhtyi puheenvuorossaan raporttoijan loppupää-telmiin, että Gongadzen murha oli yksittäinen tapaus, josta on tullut Ukrainan demokratiava-jeen eräs näkyvimpiä symboleja. Ukrainan kan-salaiset vaativat vapaata ja riippumatonta medi-aa. Esteenä on vanha oligarkia ja heikko yleinen taloudellinen tila, joka estää riippumattoman median synnyn. EN tukee Ukrainan parlamen-taarikkoja pyrkimyksissään toteuttaa uudistuk-sia mutta uudistusten läpivieminen on ukrai-nalaisten omassa käsissä, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi .

Tilanne ei edistynyt ratkaisevasti huhtikuun istuntoon mennessä, jolloin Ukraina oli jälleen esityslistalla ja Ukrainan jäsenyys järjestössä oli vaakalaudalla. Ennen istuntoviikkoa Ukrainan suurlähettiläs Suomessa Podoliev toivoi tapaa-mista Suomen EN-valtuuskunnan kanssa. Ta-paamisessa hän toi esille toivomuksen, ettei yleis-kokous päättäisi mistään sanktioista.

Tammikuussa 2001 Ukraina oli siis esillä lä-hinnä median ja sananvapauden tilanteen joh-dosta. Huhtikuussa 2001 tarkasteltiin demokra-tian tilaa kokonaisvaltaisemmin ja sävy oli varsin kriittinen. Ukraina liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1995 ja lupautui silloin tekemään run-saasti lainsäädäntö- ym. uudistuksia (vrt. yleis-kokouksen lausunto 190/1995). Monitorointiko-mitea toteaa raportissaan (dok.9030), että Ukrai-na ei ole suhtautunut vaaditulla vakavuudella velvoitteisiin, vaan on laiminlyönyt merkittävän osan niistä. Raportissa käsitellään institutionaa-lisia uudistuksia, jäsenvelvoitteiden toteuttamisa sekä vaalilainsäädännön, sananvapauden ja vankilalaitoksen tilaa ja korruptionvastaista taistelua. Raportissa todetaan, että edistys on kuitenkin ollut liian vähäistä. Maassa tarvitaan kaikkien poliittisten voimien yhteisponnistuksia, poliittisen järjestelmän uudistumista ja kansa-laisyhteisön tukemista sekä selkeää työnjakoa toimeenpano-, lainsäädäntö- ja tuomiovallan välillä. Ukrainan viranomaisten kommentit ovat raportin liitteenä.

Raportin ja keskustelun sävy oli siis varsin kriittinen, ja monitorointikomitean alkuperäi-nen ehdotus sisälsi kohdan, jonka mukaan EN:n ministerikomiteaa kehoitetaan toimenpiteisiin Ukrainan erottamiseksi järjestöstä. Lopullisen äänestyksen tuloksena tämä kohta poistettiin sekä *päätöslauselmasta 1244 (2001)* että *suosi-tuksesta 1513 (2001)*, mutta päätökset sisälsivät määrääjän (kesäkuu 2001), johon mennessä Uk-rainan tulee esittää edistystä vaadituilla aloilla. Muussa tapauksessa yleiskokous voi vedota jär-jestön perussääntönsä 8. artiklaan ja ryhtyä har-kitsemaan maan erottamista.

Tytti Isohookana-Asunmaa osallistui yleis-kes-kusteluun Ukrainan tilanteesta ja totesi mm., että kun maan poliittinen eliitti on läheisessä yhteydessä oligarkiaan tai jopa osa siitä, ei maan myönteiselle demokratiakehitykselle ole kunnol-lisia edellytyksiä. Järjestön täysvaltaisena jäsenenä Ukrainan on turvattava esimerkiksi moninai-sen median vapaus ja itsenäisyys. EN on eri ta-voin hyväksynyt toimenpiteitä ja esittänyt vaati-muksia median aseman parantamiseksi. Toisaal-

ta EN:n ei tule takertua yksittäisiin tapauksiin vaan on todella pyrittävä yhteistyöhön poliitikojen ja viranomaisten kanssa. Mutta erottaminen EN:n jäsenyydestä merkitsisi uuden jaon syntymistä Eurooppaan, ja se ei voi olla Euroopan tulevaisuus, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

Monitorointikomitean ehdotuksesta Ukrainan raportti ei ollut esillä kesäkuussa 2001 vaan käsittely siirrettiin syyskuuhun. Raporttoija vieraili Ukrainassa syyskuussa ja hänen uusi raporttinsa (dok. 9226) oli vihdoin jonkin verran rohkaisevampaa luettavaa. Ukrainan parlamentti oli hyväksynyt useita merkittäviä lakiesityksiä. mm. uuden rikoslain, uudistanut siviililainsäädäntöä ja oikeusjärjestelmän eri osa-alueita sekä hyväksynyt uuden lain poliittisista puolueista. Mutta uudistustoimintaa on jatkettava ja edelleen tehostettava. Uudistusten kohteena tulee olla syyttäviviraston toiminta, paikallis- ja aluehallinto sekä riippumattoman median toimintanedellytysten turvaaminen. Maaliskuussa 2002 Ukrainassa on parlamenttivaalit. Euroopan neuvosto ja muut kansainväliset järjestöt (EU ja ETYJ) tulevat seuraamaan tarkkaan vaalien toimitusta. Yleiskokous on kirjannut kantansa Ukrainan tilanteesta *suositukseen 1538 (2001)* ja *päätöslauselmaan 1262 (2001)*.

Tytti Isohookana-Asunmaa totesi yleiskeskustelussa, että Ukrainan on nyt annettava positiivisia merkkejä, jotta maan uskottavuus demokraattisena valtiona säilyisi. Vuoden 2002 maaliskuun parlamenttivaalit tulevat olemaan tärkeät tässä suhteessa. Isohookana-Asunmaa totesi, että uudistuksia oli viime kuukausien aikana aikaansaatua mutta paljon on vielä tekemistä. Mm. sananvapauden tilassa ja vähemmistöjen asemassa on edelleen saatava aikaan parannusta ja oikeusjärjestelmän uudistamista on jatkettava. Median tila on edelleen huolestuttava. Tutkimuksia surmattujen lehtimiesten murhaajien löytämiseksi on tehostettava. Isohookana-Asunmaan johtama media-alakomitea on lähettänyt asiasta kirjelmän Ukrainan valtuuskunnalle. Isohookana-Asunmaan mielestä yksi edistyksen este on Ukrainan oligarkia ja mafia. Ukrainan hallitus ei Isohookana-Asunmaan mielestä ole tehnyt tarpeeksi oligarkian aseman heikentämiseksi.

vii. Venäjä

Venäjään kohdistui vuonna 2000 harvinainen sanktio kun yleiskokous huhtikuussa 2000 päätti

äänestyksen jälkeen poistaa Venäjän valtuuskunnalta äänioikeuden yleiskokouksessa kuluvan vuoden loppuun saakka. Kaikkien valtuuskuntien valtakirjat tarkistetaan aina vuoden alussa. Tammikuussa 2001 EDG:n konservatiiviryhmä ehdotti Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen hylkäämistä toistamiseen, ja asiasta äänestettiin torstaina 25.1.2001. Samassa yhteydessä keskusteltiin kehityksestä Tshetsheniassa (dok. 8929) sekä Tshetshenian pakolaisten ja pakkosiirrettyjen humanitaarisesta tilanteesta (dok. 8944). Venäjän valtuuskunnan valtakirjat hyväksyttiin äänestyksen jälkeen (*päätöslauselma 1241 (2001)*), mutta keskustelussa tuli esille kriittisiä puheenvuoroja Venäjän viranomaisten tavasta käsitellä Tshetshenian kriisiä.

Poliittisen komitean raporttoijan lordi Juddin (Iso-Britannia) ja oikeudellisen komitean raporttoijan Rudolp Bindigin (Saksa) raportit perustuvat keskusteluihin ja huomioihin vierailuilla Moskovaan ja Tshetsheniaan joulukuussa 2000 ja tammikuussa 2001. Vierailujen aikana raportit olivat tavanneet Venäjän hallituksen ja hallinnon eri edustajia ml. ministereitä. Lordi Juddin raportissa on kirjattu saavutetut edistykset mutta kiinnitetään myös vakavaa huomiota puutteisiin ja ihmisoikeusloukkauksiin. Venäjän asevoimien ihmisoikeusloukkauksista ainoastaan hyvin pieni osuus on tutkittu eikä joukkomurhien tutkinnassa ole saavutettu toivottua edistystä. Humanitaarinen tilanne on edelleen äärimmäisen huolestuttava ja esim. sairaaloiden lääke- ja ruokavarastot puutteelliset. Venäjän viranomaiset ovat ilmoittaneet aikeesta laatia laaja-alainen sosiaalinen ja taloudellinen jälleenrakennusohjelma. Yleiskokous edellyttää, että huolehditaan myös siitä, että tshetshenialaisille varataan mahdollisuus kunnolliseen edustukseen hallinnollisissa rakenteissa.

Oikeudellisen komitean raportissa (dok. 8948) korostetaan, että Tshetshenian konfliktin pysyvän rauhanomaisen poliittisen ratkaisun eräs perusedellytys on ihmisoikeusloukkausten selvittäminen ja sitä myöten aluehallinnon uskottavuuden palauttaminen, sillä näiden rikosten rankaisemattomuus estää kestävän pohjan luomista poliittiselle ratkaisulle.

Keskustelun päätteeksi sovittiin uudenlaisesta bilateraalaisesta yhteistyöelimestä yleiskokouksen ja Venäjän duuman välillä. *Päätöslauselmalla 1240 (2001)* perustettiin yleiskokouksen ja Venäjän duuman ad hoc työryhmä, jonka tehtävä on jatkuvasti seurata tilannetta ja raportoida siitä yleiskokoukselle. Työryhmään kuuluu 7 edus-

tajaa yleiskokouksesta ja 10 edustajaa Venäjän duumasta. Työryhmää johtaa kaksi puheenjohtajaa: poliittisen komitean edustaja lordi Judd ja Venäjän valtuuskunnan ja Venäjän duuman ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Dimitri Rogozin. Työryhmä järjesti ensimmäisen varsinaisen kokouksensa maaliskuussa 2001 Moskovassa, jolloin sovittiin työryhmän tarkemmasta mandaatista ja työtaavoista. Ohjelmaan kuului myös tapaamiset Venäjän hallituksen, pääsyyttäjän ja turvallisuuspalvelun (FSB) edustajien kanssa. Sovittiin mm., että työryhmä vierailee Tshetsheniassa. Kokouksen loppupäätelmät on kirjattu raporttiin (dok. 9038). Kokouksessa keskusteltiin ihmisoikeustilanteesta Tshetsheniassa sekä käsiteltiin kansalaisjärjestöjen ja median toimintaedellytyksiä. Työryhmä seuraa lisäksi mm. hallintorakenteiden ja ihmisoikeustilanteen edistymistä sekä ihmisoikeusloukkaussyytösten tutkintaa hoitavan Venäjän presidentin ihmisoikeuserityslähettilään Kalamonovin toimiston työskentelyä. Kyseessä on ensimmäinen yleiskokouksen ja erään jäsenmaan yhteinen työryhmä.

Työryhmän raportista keskusteltiin yleiskokouksen huhtikuun (dok. 9038), kesäkuun (dok. 9133 add. I) ja syyskuun (dok. 9227) istunnoissa. Raporteissa on selostettu tarkasti työryhmän työskentelyä. Työryhmä vieraili 13.-16.9.2001 Tshetsheniassa. Keskustelujen päätteeksi ei ole hyväksytty mitään päätöslauselmaa, koska kyseessä on jatkuva prosessi, mutta raportit ovat herättäneet vilkasta keskustelua.

Juha Korkeaaja osallistui yleiskeskusteluun syyskuussa, jolloin tuoreessa muistissa oli syyskuun 11. päivän terroristi-iskut Yhdysvalloissa. Hän totesi mm., että Yhdysvaltain ja Venäjän yhteiset toimet terrorismin vastaisessa taistelussa ovat rohkaiseva merkki mahdollisesta uudesta yhteisymmärryksestä maiden välillä. On ilmiselvää, että terrorismia esiintyy sekä Tshetsheniassa että Afganistanissa mutta sotilastoimet siviiliväestöä kohtaan eivät ole hyväksyttävissä missään; ei Tshetsheniassa eikä myöskään Afganistanissa. On tärkeätä, että EN jatkossakin korostaa ihmisoikeuksien kunnioittamista kriisien ratkaisussa, myös Tshetsheniassa. Poliittinen ratkaisu Tshetsheniassa on ainoa kestävä ratkaisu, ja sitä ei voi saavuttaa ilman yhteistyötä ja neuvotteluja, totesi Korkeaaja lopuksi.

Tammikuussa yleiskokous tarkasteli lisäksi erillisesti pakolaisten ja pakkosiirrettyjen humanitaarista tilannetta Tshetsheniassa ja hyväksyi asiasta *suosituksen 1499 (2001)*.

3.4 Yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen

Yleiskokous osallistuu Euroopan yhteisen oikeusnormiston kehittämiseen neljällä tavalla. Yleiskokouksella on yleinen mandaatti (1) tehdä aloitteita (Perussääntö, artikla 15) yleissopimuksiksi ja suosituksiksi. Yleiskokous antaa myös lausuntoja (2) ministerikomitean valmistelemiin yleissopimusluonnoksiin. Ministerikomitea ei ole velvollinen pyytämään yleiskokouksen lausuntoa mutta viime vuosikymmenien aikana tästä on tullut yleinen käytäntö. Ministerikomitea on ensimmäistä kertaa vuonna 2001 pyytänyt yleiskokoukselta (3) lausunnot ministerikomitean suositusluonnoksista. Neljäs tapa osallistua yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittämiseen on (4) antaa arvio jo voimassa olevien yleissopimusten toimivuudesta, mistä esimerkkinä on mm. suositus 1527 (2001) (ks. alla).

Yleiskokous on kertomusvuonna antanut lausunnot kuudesta uudesta yleissopimusluonnoksesta, joista ensimmäinen oli *EN:n yleissopimus verkkorikoksesta* (ETS 185). Tietoverkkorikokset ovat esimerkki tietotekniikan ja teknologian tuomasta uudesta rikosalueesta, josta toistaiseksi on vähän kansallisia ja kansainvälisiä sääntöjä. Koska verkkorikollisuus on luonteeltaan rajoja ylittävää, on välttämätöntä laatia kansainvälisiä sääntöjä. EN:n yleissopimus verkkorikoksesta on ensimmäinen verkkoalaa koskeva kansainvälinen yleissopimus. Valmistelutyöhön on osallistunut asiantuntijoita myös mm. Yhdysvalloista, Kanadasta, Japanista ja EU:sta. Yleiskokouksen *lausunto 226 (2001)*, joka annettiin huhtikuussa, tukee yleissopimuksen hyväksymistä mutta ehdottaa muutoksia ja korjauksia eri kohtiin. Yleiskokous ehdottaa mm. tässä lausunnossa lisäpöytäkirjan laatimista, joka kieltäisi rasismia ja muukalaisvihan ilmaisumuodot verkossa. Yleissopimus avattiin allekirjoittamista varten marraskuussa 2001, jolloin myös Suomi allekirjoitti sen.

Yleiskokous on käsitellyt verkossa ilmenevän rasismia ja muukalaisvihan kieltämistä myös toisessa raportissa (dok. 9263). Sen pohjalta hyväksyttiin *suositus 1543 (2001)*, jossa toistetaan tuki ehdotukselle laatia lisäpöytäkirja yleissopimukseen verkkorikoksesta ja todetaan, että työ olisi saatava valmiiksi mahdollisimman pian kevään 2002 aikana.

Yleissopimus ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä hyväksyttiin vuonna 1997 ja sitä on jo täydennetty yhdellä lisäpöytäkirjalla. *Lausunto*

227 (2001) koskee ehdotusta uudeksi lisäpöytäkirjaksi ihmiselinten ja kudosten siirroista. Yleiskokouksen raportissa (dok. 8997) suositellaan lisäpöytäkirjan hyväksymistä muutamilla muutoksilla, joiden tarkoitus on suojata elossa olevan luovuttajan oikeuksia sekä estää ihmiselinten ja kudosten laiton kaupankäynti. Lisäpöytäkirja hyväksyttiin allekirjoitettavaksi tammikuussa 2002 (ETS 186).

Lausunnolla 228 (2001) yleiskokous tukee ehdotusta yleissopimukseksi, jonka tavoitteena on laajentaa EU:n teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavaa menettelyä käsittelevän direktiivin soveltamisalaa kaikkiin EN:n jäsenmaihiin (dok. 9072, 8982). Sopimus (ETS 180 *Convention on information and legal cooperation concerning "information society services"*) hyväksyttiin allekirjoitettavaksi lokakuussa 2001.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (artikla 6.3.c) mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on "oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä, ja jos hän ei pysty itse maksamaan saamaansa oikeusavusta, hänen on saatava se korvauksetta oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa". Vuonna 1977 voimaan tulleella sopimuksella (ETS 92) maksutonta oikeudenkäyntiä tarkoittavien hakemusten toimittamisesta on pyritty poistamaan oikeudenkäyntejä koskevat taloudelliset esteet ja helpottamaan taloudellisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia. Ehdotetulla uudella lisäpöytäkirjalla (dok. 9071, 8938) pyritään helpottamaan ja parantamaan oikeusapuhakumenettelyä sekä kehittämään tiedonvälitystä hakijoiden ja oikeusavustajien välillä. Yleiskokouksen *lausunto 229 (2001)* puoltaa lisäpöytäkirjan hyväksymistä ja ehdottaa muutamia parannuksia. Uusi yleissopimus (ETS 182) hyväksyttiin marraskuussa 2001.

Yleissopimus audiovisuaalisen perinnön suojelemisesta (ETS 183) sekä siihen liittyvä lisäpöytäkirja televisiotuotteiden suojelemisesta (ETS 184) (dok. 9110, 9119) hyväksyttiin allekirjoitettaviksi 8. marraskuuta 2001. Yleiskokous antoi niistä myönteisen *lausunnon 230 (2001)*.

Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleissopimus (ETS No 30) on jo vuodelta 1959 ja siihen on valmisteltu toinen lisäpöytäkirja (dok. 9118), josta yleiskokous antoi *lausunnon 231 (2001)*. Ensimmäinen lisäpöytäkirja hyväksyttiin vuonna 1978 (ETS 99). Lausunnossaan 231 yleiskokous tukee toisen lisäpöytäkirjan hyväksymistä mutta ehdottaa paran-

nuksia useaan kohtaan. Yleissopimus (ETS 182) hyväksyttiin allekirjoitettavaksi marraskuussa 2001 (Suomi ei ole vielä allekirjoittanut).

Yleiskokous hyväksyi kaksi lausuntoa ministerikomitean suositusluonnoksista. Ministerikomitean rikosasiain johtokomitea on valmistellut ehdotuksen suositukseksi poliisin eettiseksi perussäännöksi (*recommendation (2001) 10 on the European Code of Police Ethics*), josta yleiskokous antoi *lausunnon 223 (2001)*. Teksti on tavaltaan jatkoa vuonna 1979 hyväksytyyn poliisia koskevaan julistukseen (*Declaration on the Police*). Uusi teksti on yleiskokouksen mielestä väljempi ja suppeampi. Suositus pyrkii kirjaamaan demokraattisessa yhteiskunnassa toimivan poliisin keskeisimmät periaatteet ja standardit. Yleiskokous tukee suositusehdotusta mutta ehdottaa myös muutoksia ja tarkennuksia useisiin kohtiin (dok. 8994). Ministerikomitea hyväksyi lopullisesti suosituksen syyskuussa 2001.

Demokratia on kansalaisten osallistumista yhteiskunnan päätöksentekoon kaikilla tasoilla. Kansalaisten osallistuminen paikallis- ja kuntatason päätöksentekoon on laimentunut vaikkakin merkitys on edelleen globalisaation aikana erittäin merkittävä. EN:n ministerikomitea on laatinut ehdotuksen suositukseksi (*Recommendation (2001) 19 on the participation of citizens in the local public life*) jäsenmaiden hallituksille kansalaisten osallistumisesta paikallistasolla. Ehdotuksesta pyydettiin yleiskokouksen lausunto. Yleiskokous tukee yksituumaisesti (*lausunto 232 (2001)*) suosituksessa esitettyjä periaatteita, ehdotuksia ja keinoja parantaa ja rohkaista kansalaisten osallistumista poliittiseen toimintaan paikallistasolla. Ne ovat saman suuntaiset kuin yleiskokouksen aikaisemmin ilmaisemat kannat asiassa (dok. 9265).

Yleiskokous on omasta aloitteestaan tutkinut *tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen* (ETS 112) toimivuutta ja todennut sen puutteelliseksi. Yleissopimus on ollut voimassa vuodesta 1985, ja sen pääasiallinen tarkoitus on helpottaa tuomittujen saattamista yhteiskuntakelpoisiksi antamalla rikoksesta tuomituille ulkomaalaisille mahdollisuus suorittaa seuraamuksensa omassa maassaan. Sopimuksessa määrätään myös tuomion täytäntöönpanon nettelystä siirtämisen jälkeen. Raporttinsa perusteella (dok. 9117) yleiskokous on hyväksynyt *suosituksen 1527 (2001)*, joka sisältää ehdotuksia siitä, miten yleissopimus saataisiin paremmin toimivaksi. Yleiskokous ehdottaa mm., että ministerikomitea valmistelisi suosituksen sopimuksen soveltamisesta sekä laatisi lisäpöy-

täkirjan ja tehostaisi tiedottamista esim. seminaarien muodossa.

Vuonna 2000 yleiskokous ehdotti suosituksessa 1458 yhteisen oikeudellisen toimielimen (*general juridical authority*) perustamista seuraamaan erityisesti niiden EN:n yleissopimusten noudattamista, joilla ei ole omaa valvonta- tai seuranta-mekanismeja. Ministerikomitea ei toistaiseksi ole antanut vastausta tähän suositukseen.

3.5 Yleisoikeudelliset kysymykset

Eurooppalaisella toimikunnalla kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun taikka rangaistuksen estämiseksi on tärkeä tehtävä valvoa yleissopimuksen (ETS 126) noudattamista mm. tekemällä käyntejä paikkoihin, joissa henkilöiltä on riistetty heidän vapautensa viranomaisen toimesta (kuten vankilat, laitokset, mielisairaalat ym.). Ministerikomitea valitsee toimikunnan jäsenet parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajiston laatimasta ehdokasluettelosta. Yleiskokous kiinnitti jo vuonna 1997 (suositus 1323 ja määräys 530 (1997)) huomiota ehdokasasetteluun ja ehdokkaiden pätevyyteen ja ammattitaitaan. *Päätöslauselmassa 1248 (2001)* yleiskokous ottaa uudelleen esille toimikunnan kokoonpanoon liittyvät ongelmat ja kehottaa yleiskokouksen oikeudellista ja ihmisoikeuskomiteaa tulevaisuudessa tarkistamaan, että kansallisten valtuuskuntien nimeämällä ehdokkailla on vaadittu pätevyys. Yleissopimusta täydentää kaksi lisäpöytäkirjaa (ETS 151 ja 152), jotka eivät vielä ole astuneet voimaan sen johdosta, että yksi maa (Ukraina) ei ole ratifioinut sopimusta.

Yleiskokous on seurannut tiiviisti ja huolestuneena *Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen* työmäärän lisääntymistä ja resurssien riittämättömyyttä (dok. 9200). Mm. valitusten määrä on lisääntynyt voimakkaasti: vuonna 1999 yli 20 000 ja vuonna 2000 yli 26 000. Tilanteen helpottamiseksi tuomioistuin tarvitsee lisää määrärahoja, mutta myös työmenetelmiä on kehitettävä. Yhtenä toimenpiteenä yleiskokous mainitsee myös *suosituksessa 1535 (2001)* ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön noudattamisen jäsenmaissa ja tuomioistuimen oikeuskäytännön sisällyttämisen kansalliseen lainsäädäntöön sekä tuomioiden täytäntöönpanon tehostamisen jäsenmaiden viranomaisten toimesta. Yleiskokouksen oikeudellinen komitea sai *määräyksen 577 (2001)* seurata tilanteen kehittymistä. Todettakoon, että EN:n vuoden 2002 budjetissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle myönnettiin li-

säystä määrärahoihin. Ihmisoikeustuomioistuimen uudistaminen oli 109. ministerikomitean toinen pääteema marraskuussa 2001. Ministerikomitea antoi mandaatin uudistustyön jatkolle.

Venetsian komissio eli komissio demokratiaan oikeusteitse perustettiin vuonna 1990 EN:n osittaisopimuksella. Vaikka komissio perustettiin osittaisopimuksella, nyttemmin EN:n kaikki jäsenmaat ovat allekirjoittaneet sen. Lisäksi komissiolla on 3 liitännäisjäsentä ja 11 tarkkailijajäsentä Euroopan ulkopuolisista maista. Komissio koostuu jäsenmaiden hallitusten nimeämistä riippumattomista asiantuntijoista. Komissio tarjoaa pyynnöstä asiantuntijalausuntoja perustuslakien ja lainsäädännön uudistamisesta, ja siitä on muodostunut arvostettu ja arvovaltainen asiantuntijaelin sekä eurooppalaisille että Euroopan ulkopuolisille maille. Komissio toimii myös läheisessä yhteistyössä yleiskokouksen oikeudellisen ja ihmisoikeuskomitean kanssa.

Raportissa (dok 9266) ja *suosituksessa 1542 (2001)* yleiskokous tukee ehdotusta, jonka mukaan komission uusien asiantuntijajäsenten valintaa varten asetettaisiin valintakomitea. Lisäksi ehdotetaan, että jäsenmaiden hallitusten tulisi toimittaa kolmen ehdokkaan nimet, joiden joukosta asiantuntijaelin valitsisi sovitun tutkinnan jälkeen uuden jäsenen. Jäsenten toimikausi on neljä vuotta. Suomen edustaja komissiossa on vuodesta 1998 ollut professori Kaarlo Tuori.

3.6 Kuolemanrangaistuksen poistaminen

Euroopan neuvoston eräs perusarvo on kaiken elämän kunnioittaminen. Tämän johdosta kuolemanrangaistuksen poistaminen Euroopassa ja myös maailmanlaajuisesti kuuluu järjestön yleisiin tavoitteisiin. Kuolemanrangaistus on käytännössä poistettu kaikista EN:n jäsenmaista, joskin eräissä jäsenmaissa se on edelleen laissa sallittu äärimmäistilanteissa.

EN:n toiminta kiinnostaa myös Euroopan ulkopuolisia maita, joilla on mahdollisuus osallistua toimintaan tarkkailijoina. Eräissä tarkkailijamaissa, kuten Yhdysvalloissa ja Japanissa, kuolemanrangaistus on käytössä. Yleiskokous on vuonna 2001 muotoillut kantansa kuolemanrangaistuksesta tarkkailijamaissa (dok. 9115). Ennen raportin valmistumista sen laatija Wohlwend tutustui tilanteeseen Yhdysvalloissa ja oikeudellisen komitean puheenjohtaja *Gunnar Jansson* vieraili Japanissa.

Raportissa käydään läpi tilannetta tarkkailijamaissa ja loppupäätelmä on selkeä. Kuoleman-

rangaistusta ei voida hyväksyä maassa, jolla on jonkinlainen institutionaalinen suhde EN:oon. Tarkkailija-asema myönnettiin Yhdysvalloille vuonna 1995 ja Japanille vuonna 1996, jolloin tilanne kaikissa EN:n jäsenmaissa ja eurooppalaisissa hakijamaissa ei vielä ollut täysin tyydyttävä. Tilanne vuonna 2001 on erilainen. Kuolemanrangaistus on *de facto* poistettu kaikista Euroopan maista, ja nyt on vaadittava samaa EN:n tarkkailijamailta. EN tulee jatkossa varmistamaan, että tarkkailija-asemaa ei myönnetä sellaisille maille, joissa kuolemanrangaistus on voimassa. Tämä on kynnyksikysymys järjestön päätäessä asiasta esim. Kazahkstanin kohdalla. Yleiskokous on kirjannut päätöksensä *päätöslauselmaan 1253 (2001)*, joka velvoittaa yleiskokousta ottamaan esille asian USA:n ja Japanin kanssa ja edellyttää, että ao. maat ryhtyvät toimiin vuoden 2003 tammikuuhun mennessä kuolemanrangaistuksen poistamiseksi. *Määräyksellä 574 (2001)* oikeudellinen ja ihmisoikeuskomitea saa tehtäväksi seurata tilannetta ja raportoida yleiskokoukselle, ja *suositus 1522 (2001)* on kehoitus ministerikomitealle ottaa asia esille maiden kanssa.

Gunnar Jansson totesi puheenvuorossaan yleisistunnossa, että EN:n ja jäsenmaiden on pyrittävä vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen sekä käyttämään poliittisia keinoja. On sovittava toimintasuunnitelmasta ja pidettävä tavoite mielessä. Lisäksi kaikkien Euroopan maiden on oltava hyvä esimerkki.

Yleiskeskusteluun osallistui myös Japanin ylähuoneen edustaja *Fukushima*, joka edustaa Japanin parlamentaarista liittoa kuolemanrangaistuksen poistamiseksi.

3.7 Ihmisoikeuskysymykset ja tasa-arvo

Itsenäisten valtioiden yhteisö IVY (*Commonwealth of Independent States CIS*) perustettiin vuonna 1991 Neuvostoliiton romahduksen jälkeen, ja siihen kuuluu 11 jäsenvaltiota (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Kirgisia, Moldova, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Valko-Venäjä ja Venäjä). IVY:llä on mm. ministerineuvosto ja parlamentaarinen yleiskokous. Vuonna 1995 IVY hyväksyi oman ihmisoikeussopimuksen. Yleiskokous on nyt toistamiseen tutkinut IVY:n ihmisoikeussopimuksen suhdetta Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja on todennut sen ongelmalliseksi (dok. 9075). IVY:n sopimus ja sen valvontamekanismi ovat soveltamisalaltaan huomattavasti rajoitetumpia. Tästä

syystä IVY:n sopimus, joka on eurooppalainen alueellinen ihmisoikeussopimus, ei voi tuoda mitään myönteistä lisäarvoa alalla. Raportti sisältää myös vertailevan taulukon Euroopan ihmisoikeussopimuksen, IVY:n ihmisoikeussopimuksen ja YK:n ihmisoikeussopimuksen välillä.

Päätöslauselmassa 1249 (2001) yleiskokous kehottaa niitä IVY-maita, jotka ovat EN:n jäseniä, jättämään allekirjoittamatta ja / tai ratifioimatta sopimuksen. Niitä EN:n jäsenmaita, jotka jo ovat ratifioineet sopimuksen (mm. Venäjä) kehoitetaan tekemään sitova päätös, jossa todetaan, että Euroopan ihmisoikeussopimuksella on korkein oikeusvoima. IVY-maiden kansalaisia tulisi myös informoida sopimusten luonteesta ja keskinäisestä suhteesta. *Suosituksessa 1519 (2001)* yleiskokous toteaa kantanaan, että IVY:n sopimuksen valvontakomissio ei voi olla sellainen muu kansainvälinen tutkimus- tai selvittelyelin, johon viitataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklassa 35. 2. b, ja yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa pyytämään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta selventävän lausunnon asiasta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjoissa on kirjattu ihmisoikeudet ja perusvapaudet, joiden noudattamista Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo kansalaisten valitusten myötä. Mutta yleiskokous tutkii myös omissa raporteissaan ihmisoikeussopimuksen soveltamista ja ongelmia usein yksittäisten oikeuksien valossa. Vuonna 2001 keskusteltiin mm. aseistakieltäytyjien oikeuksista, oleskelulupien rekisteröinnistä ja naisten ympärileikkauksesta ihmisoikeussopimuksen säädösten valossa.

Aseistakieltäytyminen ei ole ihmisoikeus Euroopan ihmisoikeussopimuksen tarkoittamassa mielessä, ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on täten hylännyt asiaa koskevat valitukset. Yleiskokous kuitenkin katsoo, että kaikissa EN:n jäsenmaissa tulisi olla selkeä vaihtoehto asepalvelulle. Vuoden raportissa (dok. 8809) todetaan, että tilanne vaihtelee paljon eri maissa, ja myös syyt aseistakieltäytymiselle ovat vuosikymmenien aikana muuttuneet ja vaihdelleet. Kuitenkin on edelleen EN:n jäsenmaita, joissa ei ole järjestetty aseistakieltäytyjille mahdollisuutta suorittaa minkäänlaista siviilipalvelusta. EN:n ministerikomitea hyväksyi vuonna 1987 suosituksen R (87) 8, jossa jäsenmaita kehoitetaan laatimaan selkeät säännöt oikeudesta kieltäytyä aseista sekä siviilipalveluvaihtoehtoista. Yleiskokous ilmaisee kantansa *suosituksessa 1518 (2001)*, jonka mukaan suhtautuminen aseistakieltäytymiseen tulisi muuttaa sisällyttämällä

Euroopan ihmisoikeussopimukseen lisäpöytäkirja, jossa muutetaan sopimuksen artikkelit 4.3b ja 9. Yleiskokouksen mielestä jäsenmaiden tulisi mm. kehittää todelliset siviilipalveluvaihtoehdot asepalvelulle, myöntää oikeus kieltäytyä aseista ennen asepalvelua ja myös asepalvelun aikana sekä antaa tietoa siviilivaihtoehdoista kaikille asepalveluaan suorittaville.

Euroopan ihmisoikeussopimus (artikla 4.1) kieltää orjuuden ja pakkotyön. Viime vuosien aikana Euroopassa on ilmennyt uusi orjuuden muoto eli *kotiorjuus*. Tätä uutta ilmiötä on tutkittu uudessa raportissa (dok. 9102, 9136), jossa todetaan mm., että naispuoliset siirtolaiset, joilla usein ei ole laillista oleskelulupaa, suorittavat kotitaloustyötä useissa Euroopan maissa vaikeissa oloissa. Usein he tekevät työtä ilman palkkaa tai erittäin pienellä palkalla, ja muutenkaan heidän elinolosuhteet eivät vastaa eurooppalaisia standardia. Työnantajat voivat olla joko aomaan kansalaisia tai diplomaattikuntaan kuuluvia henkilöitä. Raportissa käydään läpi tilanne ja lainsäädäntö useissa maissa sekä ehdotetaan toimenpiteitä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. *Suositus 1523 (2001)* sisältää mm. muutosehdotuksia kansalliseen lainsäädäntöön, parempaa yhteistyötä poliisiviranomaisten välillä sekä erilaisia suojelutoimenpiteitä uhreille. Yleiskokous kehottaa myös ministerikomitean ao. työryhmiä laatimaan kotitaloustyöntekijöiden oikeusasiakirja (*domestic workers' charter of rights*). *Määräys 575 (2001)* velvoittaa yleiskokouksen tasa-arvokomiteaa seuraamaan tilanteen edistymistä.

Kaarina Dromberg osallistui yleiskeskusteluun kotiorjuudesta ja totesi, että ongelmat tuntuvat keskittyneen erityisesti niihin maihin, jotka ovat eläneet siirtomaavallan aikoja. Tämä ei kuitenkaan luonnollisesti sulje pois mahdollisuutta, että muutkin maat tänä päivänä ovat ottaneet käyttöön edullisen työvoiman vaikeissa olosuhteissa olevista maista. Suurin osa orjuuden kohteeksi joutuvista on naisia, jotka ovat joutuneet lähtemään omasta kotimaastaan joko tahtomattaan tai tahtoen, tietämättä mihin todellisuudessa joutuvat. Eri maissa on hyvin erilaiset käytännöt hoitaa kotiorjuuden aiheuttamia ongelmia. EN:n onärkevää luoda jäsenmailleen selkeät suositukset kotiorjuuden estämiseksi. Lisäksi asiantilan parantamiseksi tarvitaan sosiaalista, hallinnollista ja laillisuusapua uhreille sekä tehokkaampaa yhteistyötä viranomaisten, kuten poliisiviranomaisten, välillä.

Propiska oli pakollinen oleskelulupa sisämaan passissa, jota edellytettiin entisen Neuvostoliiton

kansalaisilta jos ja kun he halusivat muuttaa maan sisällä paikkakunnalta toiselle. Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan 2 artiklassa todetaan, että ”jokaisella, joka on laillisesti jonkin valtion alueella, on oikeus liikkumavapauteen tällä alueella ja vapaus valita asuinpaikkansa”. Propiska-järjestelmä on siis ihmisoikeussopimuksen vastainen, ja entisen Neuvostoliiton alueelle syntyneet valtiot ovatkin kansallisessa lainsäädännössään kieltäneet käytännön laittomana. Yleiskokous on tutkinut tilannetta yleisesti kaikissa (dok. 9262) ao. maissa ja erikseen Venäjällä, sillä on havaittu, että propiska-tyyppistä käytäntö on siellä edelleen voimassa eräiltä osin. Venäjän perustuslaki vuodelta 1993 takaa oikeuden vapaasti muuttaa maan sisällä, mutta propiska-järjestelmää kuitenkin sovelletaan aluetasolla perustuslain vastaisella tavalla. Tilanne on erityisen huolestuttava siirtolaisten ja pakolaisten kannalta. Tästä syystä yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ryhtymään toimenpiteisiin asian korjaamiseksi (*suositus 1544 (2001)*). Yleiskokouksen mielestä EN:n tulisi laatia suuntaviivat (*guidelines*) oleskelulupien rekisteröinnistä, jotka vastaavat EN:n standardeja, sekä seurata ja auttaa uudistusten toteuttamisessa. Monitorointitoiminnassa tulisi myös kiinnittää huomiota asiaan. Lisäksi jäsenmaiden on itse tutkittava omaa kansallista lainsäädäntöään tältä osin ja tarvittaessa tehtävä uudistuksia, koulutettava viranomaisia ja annettava asianmukaista tietoa kansalaisille ja kansalaisjärjestöille.

Naisten sukuelinten silpominen on mm. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 ja 3 artiklan valossa kielletty kaikissa EN:n jäsenmaissa, koska se on terveysriski nuorille naisille. Silti sitä esiintyy lisääntyvässä määrin myös Euroopassa, erityisesti siirtolaisten keskuudessa. Yleiskokous on käsitellyt naisten sukuelinten silpomisen syitä ja seurauksia raportissa (dok. 9076) ja tuominnut sen kansainvälisten sopimusten vastaisena. *Päätöslauselmassa 1247 (2001)* ehdotetaan erilaisia toimenpiteitä ilmiön torjumiseksi (kielto kansallisessa lainsäädännössä, tiedotuskampanjoita, seksuaalivaltuuden lisäämistä nuorten keskuudessa ja tekoon syyllistyneiden asettamista syytteen ja tuomitsemista).

3.8 Vähemmistökysymykset

Vähemmistöjen oikeuksien edistäminen on muodostunut merkittäväksi toiminta-alueeksi sekä EN:n hallitustenvälisessä toiminnassa että

parlamentaarisessa yleiskokouksessa. EN on laatinut kaksi merkittävää vähemmistösovimusta: 1) EN:n kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (ETS 157), joka astui voimaan vuonna 1998, on ensimmäinen oikeudellisesti sitova monenkeskinen asiakirja, joka koskee kansallisten vähemmistöjen yleistä suojelua. Yleissopimuksella pyritään edistämään kansallisten vähemmistöjen täyttä ja tehokasta yhdenvertaisuutta luomalla asianmukaiset olosuhteet, joissa he voivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä säilyttää identiteettinsä. Yleissopimuksen noudattamista valvoo neuvoa-antava asiantuntijaelin. Ministerikomitea hyväksyi syksyllä 2001 asiantuntijaelimen valmisteleman lausunnon ja suositusten yleissopimuksen täytäntöpanosta *Suomessa* ja *Slovakiassa*.

2) Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevalla peruskirjalla (ETS 148) pyritään suojelemaan ja edistämään perinteisiä eurooppalaisia alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä. Peruskirjan soveltamista valvoo asiantuntijakomitea.

Parlamentaarisessa yleiskokouksessa vähemmistökysymyksiä käsitellään ensisijaisesti oikeudellisessa ja ihmisoikeuskomiteassa, mutta josain määrin myös monitorointikomiteassa. Oikeudellinen komitea voi myös saada puheenjohtajistolta toimeksiannon tutkia tilanne yksittäisissä maissa. Tällaisia toimeksiantoja on tullut mm. Liettuun, Kreikan ja Jugoslavian osalta.

Vuonna 2001 yleiskokous keskusteli *vähemmistöjen oikeuksista* oikeudellisen komitean raportin (dok. 8920) pohjalta. Raportti ja sen liite (dok. 8920 add.) sekä pääsihteerin asiakirja alueellisten ja vähemmistökielten yleissopimuksesta (dok. 8879) sisältävät katsauksen säädöstyön nykytilaan sekä käsitellyssä oleviin ehdotuksiin. Kaikkia jäsenmaita kehoitetaan allekirjoittamaan ja ratifioimaan molemmat yllämainitut sopimukset mahdollisimman pian. Yleiskokous korostaa lisäksi, että sopimusten määräykset olisi myös huomioitava kansallisessa lainsäädännössä. Yleiskokous tuomitsee eräiden jäsenmaiden sellaisen politiikan, joka perustuu siihen, että kielletään vähemmistöjen olemassaolo. Yleiskokous korostaa, että vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen ja edistäminen on ainoa tapa vähentää etnisten väestöryhmien välisiä jännitteitä. Vähemmistöt ovat osa Euroopan kulttuurin moniarvoisuutta.

Suositus 1492 (2001) sisältää useita myös aikaisemmin esitettyjä ehdotuksia vähemmistöjen aseman edistämiseksi. Siinä todetaan, että vähemmistöjen oikeuksien seuranta tulisi tehostaa. EN:n ihmisoikeusdirektooraatin tulisi saada

enemmän resursseja työtä varten, ja ihmisoikeusvaltuutetun Gil Roblesin toimistoon olisi perustettava erillinen virka seuraamaan vähemmistöjen tilaa eri maissa. Yleiskokous toistaa vuonna 1993 ministerikomitealle tekemänsä ehdotuksen laatia vähemmistöoikeuksia koskeva lisäpöytäkirja Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Yleiskokous ilmaisee myös tukensa Italian ehdotukselle laatia vähemmistöyleissopimukseen lisäpöytäkirja, jolla Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle annettaisiin neuvoa-antava rooli sopimuksen tulkinta-asioissa. Lopuksi yleiskokous ehdottaa, että tutkittaisiin erikseen siirtolaisryhmien oikeuksia vähemmistöoikeuksien valossa sekä tarvetta laatia erilliset säännöt siirtolaisvähemmistöjä silmälläpitäen. EN:n tulisi myös laatia oma suositus viittomakielen asemasta.

Gunnar Jansson toimi vuonna 2001 oikeudellisen komitean puheenjohtajana ja kommentoi vähemmistökeskustelua. Hän totesi, että tapamalla maa kohtelee vähemmistöjään, kertoo asianomaisen maan sivistyksellisen mielikuvituksen tasosta. Hän muistutti, että ensimmäisen maailmansodan jälkeen vähemmistöongelmaa hoidettiin eristäytymispolitiikalla. Tänä päivänä käytetään integraatiopolitiikkaa.

Tytti Isohookana-Asunmaa totesi omassa puheenvuorossaan, ettei EN, kuten ei mikään muukaan kansainvälinen järjestö, ole toistaiseksi kyennyt määrittelemään vähemmistö-käsitettä kaikkia tyydyttävällä tavalla. Kysymys on paljolti poliittisen tahdon puutteesta. EN:n tulisi ottaa aktiivista vastuuta myös informaation lisäämisestä niissä maissa, joissa sopimusten sisältöä ei ymmärretä. Esimerkiksi Venäjän suomalais-ugrilaiset vähemmistöt tai Romanian csango-vähemmistöt eivät kaikki ole selvillä kulttuuri-oikeuksistaan eivätkä ennen kaikkea tiedä siitä, että EN todella tukee vähemmistökulttuurien suojelua ja edistämistä Euroopassa. Samoin viittomakielen asemaa ei vielä ymmärretä. Suomessa viittomakielellä on virallinen vähemmistökieliasema. Kieli on yksi tärkeimmistä ihmisoikeuksista ja identiteettimme ydin. Jokaisella tulisi olla ehdoton oikeus äidinkieleen, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

Vähemmistöt ovat määritelmän mukaisesti pieniä väestöryhmiä, ja eräissä tapauksissa varsin pieniä, kuten esimerkiksi Romanian itäosissa asustavat *csangot*. *Tytti Isohookana-Asunmaa* valmisteli keväällä 2001 csango-vähemmistöä käsittelevän raportin (dok. 9078), josta hyväksyttiin *suositus 1521 (2001)*. Raportissa on selostettu csangojen historiallista ja kulttuuritaustaa sekä nykyoloja. *Csangot*, jotka kielellisesti ovat

läheistä sukua unkarilaisille ja uskonnoltaan roomalaiskatolisia, lienevät tämän päivän unohdettuja vähemmistöjä. Csangot kamppailevat oman kulttuurinsa eloonjäämisen puolesta, mutta heillä ei ole mitään poliittisia vaatimuksia. Väestölaskennoissa csangojen määrästä ei ole saatu tarkkaa lukua, koska väestölaskennassa csangot eivät ole kuuluneet tunnustettuihin vähemmistöihin Romaniassa. Csangot ovat viime vuosikymmenen aikana pyrkineet kohentamaan asemaansa mm. järjestämällä opetusta omalla kielellä ja perustamalla kaksikielisen sanomalehden. Yleiskokouksen suosituksessa viitataan EN:n alueellisten ja vähemmistökielten peruskirjaan ja kehoitetaan Romanian viranomaisia toimimaan suhteessa csango-vähemmistöön kuten sopimuksessa on säädetty esim. parantamalla opetusta ja koulutusta csangon kielellä ja lisäämällä kulttuuripalveluja.

3.9 Demokratian haasteet Euroopassa

Yleiskokouksen tehtäviin kuuluu tarkastella yhteiskunnallisia haasteita, jotka voivat vaarantaa demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Tällaisia haasteita ovat demokraattisen järjestelmän toimintaedellytysten turvaaminen, yhteiskunnalliset vaarailmiöt, kuten terrorismi, sekä heikommassa asemassa olevien väestöryhmien elinolosuhteiden turvaaminen.

Yleiskokous keskusteli syyskuussa 2001 *terrorismin uhasta* pian syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen. EN on monasti käsitellyt terrorismia ja mm. hyväksynyt useita yleissopimuksia, joiden tavoitteena on terrorismin torjunta (mm. rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva yleissopimus ETS 24, yleissopimus terrorismin vastustamisesta ETS 90, väkivaltarikosten uhreille suoritettavia korvauksia koskeva yleissopimus ETS 116). Yleiskokous hyväksyi edellisen suosituksen 1426 (1999) terrorismista syksyllä 1999, johon ministerikomitea antoi vastauksensa (dok. 9180) kesällä 2001. Vastaukseen liittyy rikosongelmia käsittelevän johtokomitean (CDPC) kommentit, jotka samalla valaisevat meneillään olevaa työtä alalla. EN:n panos on ollut kansainvälisen oikeudellisen normiston edelleen kehittäminen ja ajanmukaistaminen, jäsenmaiden lainsäädännön seuranta sekä kansainvälisten konferenssien ja asiantuntijakokousten järjestäminen. Yleissopimusten kehittämisessä otetaan luonnollisesti huomioon YK:n puitteissa tapahtuva työ.

Keskustelun päätteeksi syyskuussa yleiskokous hyväksyi *päätöslauselman 1258 (2001)* ja *suosituksen 1534 (2001)*, jossa osittain palataan aikaisempiin ehdotuksiin. Yleiskokous kehottaa mm. yhteistoimintaan muiden eurooppalaisten järjestöjen, kuten EU:n, ETYJ:n ja IVY:n kanssa, jotta saadaan aikaan tehokkaat ja johdonmukaiset terrorismin torjuntatoimenpiteet. Ministerikomitea vastasi (dok. 9228) pikaisesti suositukseen ja viittaa marraskuun 2001 109. ministerikomitean loppujulkilausumaan. EN pyrkii omalta osaltaan osallistumaan terrorismin torjuntaan panostamalla oikeudellisen yhteistyön tehostamiseen sekä demokratian ja ihmisoikeusarvojen lujittamiseen. Tässä tarkoituksessa on perustettu työryhmiä tutkimaan tulevan toiminnan suunta-aivoja. Syyskuussa 2001 perustettiin työryhmä (*Multidisciplinary Group on International Action against Terrorism*) valmistelemaan ehdotuksia toimenpiteiksi vuoden 2002 loppuun mennessä.

Gunnar Jansson esitti oikeudellisen ja ihmisoikeuskomitean lausunnon raportista ja korosti oikeudellisten toimien tärkeyttä taistelussa terrorismia vastaan. Hän nosti esille kolme asiaa: kaikkeen inhimilliseen toimintaan liittyy tavoitteita ja keinoja. Mikään tavoite ei kuitenkaan voi oikeuttaa terrorismiin. Toiseksi, koska terrorismi on luonteeltaan kansainvälistä, tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä sen torjumiseksi. YK on maailmanlaajuinen järjestö, jonka asemaa ja toimintaedellytyksiä on tuettava entistä enemmän. Pitkällä tähtäimellä tarvitaan kansainvälinen rikostuomioistuin.

Jaakko Laakso nosti myös esille YK:n roolin ja merkityksen terrorismin vastaisessa taistelussa sekä terrorismin taloudelliset ja sosiaaliset taustatekijät: köyhyyden, nälänhädän ja epäoikeudenmukaisuuden. Kehitysmaita olisi tuettava voimakkaammin ja tähän tarvitaan enemmän poliittista tahtoa länsimaiden taholta. Kansainvälisten rahoituslaitosten on myös uudistettava kehitysohjelmiaan. Terrorismiin syyllistyneet on saatava oikeuden eteen, mutta väkivallan käyttö ei saa olla kohtuutonta. EN:n tulisi vedota Yhdysvaltain presidenttiin, jotta Yhdysvallat osallistuisi kansainvälisen rikostuomioistuimen toimintaan. Lopuksi Laakso totesi, että EN voi auttaa pyrkimyksissä löytää yhteinen määritelmä kansainväliselle terrorismille. Tällä hetkellä ei ole yhteisesti sovittua määritelmää terrorismista.

Anneli Jäätteenmäki totesi, että syyskuun 11. päivän tapahtumat osoittavat selvästi, ettei mikään maa voi yksin taistella terrorismia vastaan

ja että myös suurvalta on haavoittuvainen. Keskustelussa terrorismin vastaisista toimista on pidettävä mielessä kansainvälinen oikeus. EN:n on tehostettava omia toimiaan. Maiden puolustautuessa terrorismia vastaan ei saisi unohtaa ihmisoikeuksia. Tänä päivänä tarvitsemme enemmän ihmisoikeuksien kunnioittamista ja enemmän oikeudenmukaisuutta. Terrorismin vastainen taistelu ei ole ainoastaan oikeudellinen kysymys, vaan on kysymys myös epäoikeudenmukaisuudesta maailmassa. Meidän on myös taisteltava köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Jätteenmäki totesi lopuksi, että Yhdysvallat olisi saatava mukaan kansainvälisen tuomioistuinten toimintaan, sillä tänä päivänä tarvitsemme sitä enemmän kuin koskaan.

Terrorismilla on usein kytkentä *talous- ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen*, joiden esiintymismuodot ovat mutkistuneet viime vuosikymmenien aikana. Vuonna 1998 yleiskokous käsittelee talousrikollisuutta, ja kertomusvuonna yleiskokous tarkasteli uudelleen tilannetta (dok. 9018). Raportissa tarkastellaan rikollisuuden uusia esiintymismuotoja kuten ihmiskauppaa, huume-kauppaa, salakuljetusta, verkkorikollisuutta, veropetoksia ja ympäristörikoksia. Yleiskokous korostaa, että rikollisuuden uusien esiintymismuotojen lisääntyessä ja laajentuessa on välttämätöntä hyväksyä yhteiset kansainväliset suuntaviivat. Raportin pohjalta hyväksytyssä *suosituksessa 1507 (2001)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa tehostamaan toimintaa erityisesti eri oikeusalojen johtoryhmissä tavoitteena täydentää kansainvälistä normistoa. EN on hyväksynyt useita yleissopimuksia, jotka pyrkivät talous- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan (mm. ETS 30, 141, 150, 172, 173, 174). Yleiskokous toteaa myös, että pyrkimyksistä huolimatta rajoja ylittävä poliisi- ja oikeudellinen yhteistyö ei vielä suju toivotulla tavalla.

EN:n ministerikomitea hyväksyi syyskuussa 2001 jäsenmaiden hallituksille osoitetun suosituksen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan suuntaviivoista (*Recommendation (2001) 11 concerning the guiding principles on the fight against organised crime*). Ministerikomitea kehottaa mm. hallituksia tarkistamaan kansallista lainsäädäntöä näiden suositusten valossa.

Sananvapauden puolustaminen on yhä tärkeämpää EN:n jäsenmaissa. Yleiskokous keskusteli edellisen kerran *median tilasta Euroopassa* vuonna 1999. Ministerikomitea antoi vastauksensa yleiskokouksen suositukseen (1407 (1999)) vasta maaliskuussa 2001, juuri ennen kuin yleis-

kokous otti aiheen uudelleen käsittelyyn huolestuttavan kehityksen johdosta monella puolella Eurooppaa. Ministerikomitea ei kuitenkaan vastauksessaan tuonut esille uusia aloitteita tai toimenpiteitä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10. artiklan mukaan ”Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta”. EN:n kaikki jäsenmaat ovat sitoutuneet noudattamaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen kaikkia osia. Silti sananvapautta ja oikeutta tiedonsaantiin loukataan lähes kaikkialla Euroopassa eri tavoin. Tilanne on erityisen huolestuttava eräissä uusissa jäsenmaissa, mutta raportissa todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on 1990-luvulla tuominnut myös useita nk. vanhoja jäsenmaita 10. artiklan loukkauksista.

Huhtikuussa 2001 yleiskokous hyväksyi raportin (dok. 9000) ja *suosituksen 1506 (2001)* sananvapauden tilasta Euroopassa. Raportissa tarkastellaan mm. sensuurin eri ilmenemismuotoja rauhan ja sodan aikana (uhkailu, pelottelu, väkivalta, murhat, verotus, lupajärjestelyt, poliittinen ja taloudellinen painostus ym), tiedon saannin vaikeutta erityisesti konfliktitilanteissa, globalisaation ja uuden teknologian vaikutuksia, taloudellisia seikkoja sekä lainsäädännön merkitystä. Siinä todetaankin, että sananvapautta ja oikeutta tiedon saantiin ei voida pitää itsestään selvänä asiana demokraattisissa valtioissa. Raportissa tarkastellaan ongelmaa kokonaisvaltaisesti mutta mainitaan erikseen median ongelmat mm. Azerbaidžanissa, Ukrainassa, Turkissa, Venäjällä ja Italiassa. Raportin valmistelua varten kulttuurikomitea ja sen media-alakomitea *Tytti Isohookana-Asunmaan* johdolla oli järjestänyt useita kuulemistilaisuuksia aiheesta. *Suosituksessa 1506 (2001)* yleiskokous kehottaa ministerikomitean panostamaan enemmän aiheeseen. Yleiskokouksen kulttuurikomitea on omalta osaltaan ehdottanut uuden media-asiamiehen (*General Rapporteur on the Media*) viran perustamista.

Mikko Elo totesi puheenvuoronsa alussa, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10. artiklan toteutuminen on osoitus maan demokraattisen kypsytyksen asteesta. Demokraattisessa valtiossa sananvapaus liittyy läheisesti opposition mahdollisuuksiin tulla kuulluksi. Demokratian sääntöjen mukainen vallankäyttö on puolusteltava, mutta medialla on myös merkittävä rooli vallan

väärinkäytön paljastajana. Elo totesi edustamansa sosialistiryhmän olevan äärimmäisen huolestunut tilanteesta Ukrainassa ja Venäjällä, mutta hän otti myös esille tilanteen Italiassa, jossa Silvio Berlusconiin omistamat mediat ovat myötävaikuttaneet olennaisesti hänen poliittiseen menestyksensä. Lopuksi Elo lausui sosialistiryhmän tuen uuden media-asiamiehen viran perustamiselle.

Tytti Isohookana-Asunmaa on yleiskokouksen media-alakomitean puheenjohtajana seurannut läheisesti tilannetta koko Euroopaassa. Puheenvuorossaan yleiskokouksessa hän keskittyi ongelmiin Ukrainassa ja Venäjällä, joita alakomitea oli käsitellyt perusteellisesti. Hänen mielestään Euroopan neuvoston olisi ehdottomasti toimittava tehokkaammin sananvapauden puolesta näissä maissa. Asia olisi otettava esille eri yhteyksissä ja erityisesti monitoroinnin puitteissa, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa (ETS 9) on säädetty oikeudesta vapaisiin ja salaisiin vaaleihin (artikla 3), jotka takaavat kansalaisten vapaan mielipiteenilmaisun lainsäädäntöelintä valittaessa. EN ja monet muut kansainväliset instituutiot, kuten ETYJ:n ODIHR, seuraavat monella tavalla vaaleja koskevia käytäntöjä, jotka vaihtelevat varsin paljon eri maissa. Mitään yhteistä yksityiskohtaisempaa kansainvälistä standardia tai suositusta vaaleista ei kuitenkaan ole laadittu. Yleiskokous katsoo, että EN:lla demokratian ja ihmisoikeuksien vaalijana on erityinen rooli vaaleja koskevissa asioissa, ja on käsitellyt aihetta uudessa raportissa (dok. 9267). Raportissa tarkastellaan myös ODHIR:n ja EU:n toimintaa vaaliasioissa. *Päätöslauselmassa 1264 (2001) kansainvälisistä vaalisäännöistä* yleiskokous kehottaa EN:n Venetsia-toimikuntaa asettamaan työryhmän pohtimaan, yhteistyössä muiden asianomaiten kansainvälisten toimijoiden kanssa, vaalikäytäntöasioita sekä mahdollisesti valmistelemaan vaaleja koskevaa säännöstöä (*code of practice*).

Kysymys *poliittisten puolueiden rahoituksesta* on ollut pitkään ajankohtainen useimmissa EN:n jäsenmaissa. Puolueiden rahoitustarve on lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana ratkaisevasti. Rahaa tarvitaan ylläpitämään näkyvyyttä ja omien periaatteiden ja ehdotusten läpiviemiseksi tämän päivän mediayhteiskunnassa erityisesti vaalikampanjoiden yhteydessä mutta myös muulloin. Puolueiden rahoitusta käsitellään useissa EN:n toimielimissä (mm. Venetsia-toimikunnassa, EN:n työryhmässä puoluerahoituksesta *GMCF*). Yleiskokouksen mielestä poliittis-

ten puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen tulisi perustua tiettyihin yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin, jotka on käsitelty raportissa (dok. 9077). *Suosituksessa 1516 (2001)* poliittisten puolueiden rahoituksesta yleiskokous ehdottaa ministerikomitealle yhteisten sääntöjen laatimista, jotka perustuisivat edellä mainittujen työryhmien työskentelyyn. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita valmistelemaan kansallista lainsäädäntöään EN:n suuntaviivojen mukaisesti.

3.10 Väestökysymykset

Demokraattisen yhteiskunnan velvollisuuksiin kuuluu turvata kaikkien kansalaisten oikeudet ja vapaudet. Yhteiskunnassa on *väestöryhmiä*, joiden osallistuminen ja elinolosuhteiden turvaaminen eri syistä vaativat erityistä lisähuolenpitoa yhteiskunnan taholta, jotta oikeudet ja vapaudet käytännössä olisivat tasa-arvoisia. EN:n tekee varsin paljon vähemmistöjen suojelun hyväksi ja on hyväksynyt useita yleissopimuksia. Globaalissa kansainvälisessä vertailussa Euroopan kansalaisten elintaso on varsin korkea, mutta silti esiintyy huolestuttavia ja vaarallisia eroja väestöryhmien välillä (kuten siirtolaisten ja kaupunkien syrjäytyneet).

Laillisten ulkomaalaisten ja siirtolaisten lukumäärä on jatkuvasti noussut EN:n jäsenmaissa. Mahdollisuus osallistua laajemmin yhteiskunnalliseen elämään ja poliittiseen päätöksentekoon paikallistasolla edesauttaa heidän integroitumistaan. Nämä mahdollisuudet kuitenkin vaihtelevat voimakkaasti erityisesti maissa, jossa ulkomaalaisten lukumäärä on merkittävä. Yleiskokous käsiteli tammikuussa *ulkomaalaisten ja siirtolaisten osallistumisesta poliittiseen elämään* (dok. 8916) raportissa, joka sisältää katsauksen tilanteeseen yleisesti Euroopassa ja erityisesti eräissä jäsenmaissa.

EN hyväksyi vuonna 1992 yleissopimuksen ulkomaalaisten osallistumisesta julkiseen elämään paikallistasolla (ETS 144) sillä pyritään parantamaan ulkomaalaisten asukkaiden osallistumista yhteisön elämään. Toistaiseksi tämä yleissopimus on voimassa ainoastaan kuudessa EN:n jäsenmaassa (ml. Suomi toukokuusta 2001 lähtien). *Suositus 1500 (2001)* siirtolaisten ja ulkomaalaisten osallistumisesta poliittiseen elämään EN:n jäsenmaissa sisältää kehotuksen ministerikomitealle muotoilla minimistandardit eikansalaisten osallistumiselle asuinmaan poliittiseen elämään sekä kehotuksen ratifioida edellä mainittu yleissopimus. Yleiskokous kehottaa

myös Euroopan kunta- ja aluekongressia jatkaamaan toimintaansa omalla tasollaan.

Yleiskokous on käsitellyt yksityiskohtaisemmin *karkotussäännöksiä pitkä-aikaisten siirtolaisten osalta* jäsenmaissa. Pitkä-aikaissiirtolaisilla tarkoitetaan ulkomaalaisia, jotka ovat asuneet useamman vuoden ajan ja /tai mahdollisesti syntyneet nykyisessä asuinmaassaan, mutta joilla ei ole asianomaisen maan kansalaisuutta (vrt. EN:n ministerikomitean suositus (2000) 15, kohta 1 a pitkäaikaissiirtolaisten asuinpaikan turvaamisesta). Yleiskokouksen raportti (dok. 8986) tarkastelee ongelmaa oikeudellisesta sekä ihmisoikeusnäkökulmasta ja toteaa, että karkotusta on pidettävä kohtuuttomana rangaistuksena pitkäaikaissiirtolaisten kohdalla lähes kaikissa tapauksissa ääritapauksia lukuun ottamatta. Yleiskokouksen *suositus 1504 (2001)* tukee siis ministerikomitean suositusta asiassa ja menee vielä pidemmälle kehottamalla ministerikomiteaa ryhtymään valmistelemaan mm. Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjaa sekä tarvittaessa muita toimenpiteitä, joilla turvattaisiin pitkäaikaissiirtolaisten asema. *Määräys 570 (2001)* on kehoitus väestö- ja siirtolaiskomitealle tutkia edelleen ongelman laajuutta eri jäsenmaissa ja raportoida asiasta yleiskokoukselle.

Suurin osa Euroopan väestöstä asuu kaupungeissa, ja suuri osa yhteiskunnan vähäosaisista (työttömistä, siirtolaisista, pakolaisista ja vähemmistöistä) asuu usein *kaupunkien syrjäytyneimmissä osissa*. Näiden kaupunginosien tilan kohentamisesta on laadittu raportti (dok. 8811) ja hyväksytty *suositus 1505 (2001)*, jossa kehoitetaan ministerikomiteaa yhdessä paikallis- ja alueviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa panostamaan syrjäytyneiden kaupunkialueiden tilan parantamiseen kehittämällä yhteistyöohjelmia ja piloottihankkeita.

Viranomaiset joutuvat yhä enenevässä määrin myös panostamaan *kaupunkilaisten turvallisuuden ja rikosten torjuntaan kaupungeissa*. Kaupunkilainen elämäntapa, työttömyys, sosiaalinen eriarvoisuus ja syrjäytyminen voivat johtaa turvallisuusongelmiin, joiden ratkaisu edellyttää yhteisiä toimia eri viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja kaupunkilaisten välillä. Aihetta on käsitelty yleiskokouksen raportissa (dok. 9173), jonka tuloksena hyväksyttiin *suositus 1531 (2001)*. Raportissa viitataan Euroopan kunta- ja aluekongressin sekä EU:n tutkimuksiin ja hankkeisiin. Suosituksessa kehoitetaan ministerikomiteaa perustamaan eurooppalainen observatorio kaupunkiturvallisuudesta, joka välittäisi tietoa, tarjoaisi koulutusta sekä analysoisi ja ehdottaisi

ratkaisuja ongelmaan. *Määräyksellä 576 (2001)* yleiskokouksen ympäristö- ja maatalouskomiteaa kehoitetaan järjestämään aihetta käsittelevä konferenssi ongelman eri asianosaisille.

Viime vuosikymmenen aikana väestön muuttoliikkeet ovat saaneet huolestuttavia piirteitä Euroopassa. Keski- ja Itä-Euroopan maista on tullut *muuttoliikkeen läpikulkumaita siirtolaisille*, jotka hakeutuvat kaukaisemmista maista Itä-Euroopan kautta Länsi-Eurooppaan. Ilmiöön liittyy paljon poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia, sillä huomattava osa muuttoliikkeestä on laitonta ja osittain järjestelmällistä rikkollista toimintaa. Yleiskokous on tarkastellut ongelmaa ja sen seurauksia sekä suhtautumista muuttoliikkeeseen (dok. 8904) eri maissa. Kansallisella ja kansainvälisellä siirtolaispolitiikalla on suuri merkitys ilmiön kielteisten piirteiden kannalta. EU:n Schengen-yhteistyö on myös vaikuttanut EU-maiden suhtautumiseen. Tarvitaan kansallisen siirtolaispolitiikan yhteensovittamista yleiseurooppalaisella tasolla. Yleiskokous korostaa, että paras tapa torjua laitonta maahanmuuttoa on puuttua koko ilmiön perustaan eli auttaa köyhimpiä maita parantamaan elintasoa ja kehitystä omassa maassaan. Kehitysapua on siis lisättävä. *Suosituksessa 1489 (2001)* yleiskokous kehottaa ministerikomitean johtokomiteaa syventymään ongelmaan sekä jäsenmaiden viranomaisia tutkimaan ongelman eri ulottuvuuksia. Euroopan unionia kehoitetaan auttamaan EU:n hakijamaita torjumaan ilmiötä laillisin keinoin.

Laittoman maahanmuuton lisääntyessä kysymys *siirtolaisten ja pakolaisten terveydentilasta* on noussut esille. He tulevat usein köyhiltä alueilta, jossa terveydenhuolto on puutteellista, ja he saapuvat usein heikossa kunnossa laittomasti maihin, joissa viranomaisilla ei ole erityisiä määräyksiä ja resursseja siirtolaisten terveydenhoitoa varten. Nämä laittomat siirtolaiset uhkaavat siis jäädä hoito-ohjelmien ulkopuolelle. Ongelmaa on tarkasteltu yleiskokouksen raportissa (dok. 8650), jonka pohjalta hyväksyttiin *suositus 1503 (2001)*. Suosituksessa kehoitetaan EN:oa pohtimaan yhtenäistä ohjelmaa tai suuntaviivoja asiassa. Yleiskokouksen mielestä tarvitaan myös systemaattisempaa tietoa ja tiedonvälitystä siirtolaisten terveydentilasta eri maissa, mikä edesauttaisi yhtenäisten eurooppalaisten suuntaviivojen ja politiikan aikaansaamista alalla. EN ja mm. Maailman työjärjestö (ILO) ovat laatineet useita kansainvälisiä sopimuksia.

Yleiskokous seuraa myös jatkuvasti laajemmin *maailman väestökehityksen suhdetta kestä-*

vään kehitykseen. Vuonna 1994 järjestettiin Kairossa maailmanlaajuinen väestö- ja kehityskonferenssi (*International Conference on Population and Development*). Tämän konferenssin ensimmäinen seurantakokous (*Cairo +5*) järjestettiin vuonna 1999 Haagissa (*The Hague International Forum*), jonka toimenpideohjelma hyväksyttiin YK:n yleisistunnossa samana vuonna. Yleiskokouksen väestö- ja siirtolaiskomitea järjesti syksyllä 1999 yhteistyössä Romanian parlamentin ja UNFPA:n kanssa parlamentaarisen väestökongressin Bukarestissa. Yleiskokouksen raportti (dok. 8806) selostaa Bukarestin konferenssin havaintoja ja tuloksia. *Suosituksessa 1515 (2001)* ehdotetaan toimenpiteitä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Teollisuusmaiden on panostettava enemmän kehitysapuun ja pyrittävä saavuttamaan ICPD:n toimintaohjelman tavoitteita. Väestökehitykseen liittyvät kysymykset on otettava enemmän huomioon, ja tiedotusohjelmia mm. perhesuunnittelusta on tehostettava. Jäsenmaiden parlamentaarikot voivat omalta osaltaan edesauttaa asiaa ottamalla esille ongelmat omassa parlamentissaan sekä hallituksensa edustajien ja muiden päätöksentekijöiden kanssa. Yleiskokous palanee asiaan toisen seurantakokouksen (*Cairo + 10*) raportoinnin yhteydessä.

3.11 Uuden teknologian haasteet ja mahdollisuudet

Runsas vuosi sitten yleiskokous päätti vähentää komiteoiden lukumäärää yhdistämällä eräiden komiteoiden toimialoja. Suomen valtuuskunta pyrki viimeiseen saakka puolustamaan itsenäisen tiede- ja teknologiakomitean jatkuvuutta mutta valitettavasti ei onnistunut tässä. Tiede- ja teknologia-asiat käsitellään nyttemmin kulttuuri- ja koulutuskomitean alakomiteassa. Uudistuksen myötä vaikuttaa siltä, että puhtaasti tiede- ja teknologia-asioita käsittelevien raporttien määrä on vähentynyt.

Tieteellinen tutkimustoiminta ja teknologian kehittäminen ovat tänä päivänä talouskasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn edellytyksiä. Innovaatioiden luominen edellyttää investointia ja johdonmukaista tukea myös viranomaisilta. Lisäksi yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten on panostettava enemmän yhteistyöhön teollisuuden kanssa. Vaikka tieteellä on aina ollut vahva asema Keski- ja Itä-Euroopan maissa, tieteellisten tutkimustulosten hyödyntäminen teollisuustuotannossa on näiden maiden siirty-

mäkaudella jäänyt kehitystä jälkeen. Yleiskokous tarkasteli *tiede- ja teknologiakehitystä Itä- ja Keski-Euroopan maissa* erikseen raportissa (dok. 9184). *Päätöslauselemassa 1263 (2001)* todetaan, että Keski- ja Itä-Euroopan maiden on itse tehtävä tarvittavat rakenteelliset ja asennemuutokset, lisättävä tutkimusvaroja ja kehitettävä mm. yhteistyötä yliopistojen ja teollisuuden välillä.

Samassa yhteydessä yleiskokous keskusteli *nuorten tiedemiesten ja -naisten* tilanteesta Euroopassa (dok. 9185). Lahjakkaiden tiedemiesten ja -naisten pysyminen Euroopassa on tärkeää Euroopan kilpailukyvyyn ylläpitämisen kannalta. Sekä yleiskokous että EN:n ministerikomitea on keskustellut aikaisemmin toimenpiteistä, joilla voitaisiin edistää nuorten tiedemiesten liikkuvuutta Euroopassa ym. Asia vaatii yhteistyötä valtioiden, kansainvälisten järjestöjen ja teollisuuden välillä, kuten on ehdotettu *suosituksessa 1541 (2001)*.

Maailma on muuttumassa tietoyhteiskunnaksi (*knowledge society*), jossa tiede ja teknologian sovellutukset ovat entistä tärkeämpiä, sanoi *Martti Tiuri* yleiskeskustelussa. Poliittiset päättäjät olisi saatava ymmärtämään tieteen ja teknologian merkitys koko kehityksen kannalta, ja EN:n olisi käsiteltävä enemmän näitä kysymyksiä. Tiuri viittasi edellä mainittujen raporttien loppupäätelmiin ja antoi niille tukensa. Hän korosti mm. tutkimuksen ja teollisuuden välisten suhteiden ja yhteistyön merkitystä erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan maissa, joissa tätä asiaa ei ole vielä täysin ymmärretty. Lopuksi Tiuri totesi, että yleiskokouksen nykyinen uusi komitearakente ei anna riittäviä mahdollisuuksia keskustella tiede- ja teknologiakysymyksistä, sillä kulttuuri- ja koulutuskomitean toimiala on liian laaja.

Kioto pöytäkirja on YK:n ilmastopöytäkirja, joka sisältää sitovat päästövähennysvelvoitteet teollisuusmaaille aikatauluineen. Yleiskokous on kertomusvuonna käsitellyt kahdessa istunnossa tätä ilmastopöytäkirjaa, joka astui voimaan vuonna 1994. Yli 180 maata on allekirjoittanut sopimuksen, mutta joukosta puuttuu USA. Sopimuksen tavoitteena on vakiinnuttaa ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuudet (hiilidioksidi, metaani, typpioksiduuli, klooratut hiilivedyt) tasolle, joka ei vaaranna ilmakehän tilaa ja toimintaa. Yleiskokouksen raportissa (dok. 9058) selostetaan sopimuksen taustaa ja ilmaistaan huolestuneisuus USA:n uuden hallinnon kielteisestä suhtautumisesta sopimukseen. *Päätöslauselemassa 1243 (2001)* kehoitetaan kaikkia jäsenmaita allekirjoittamaan so-

pinus ja USA:n hallitusta harkitsemaan uudeen kantaansa.

Martti Tiuri osallistui huhtikuussa yleiskusteluun aiheesta, ja korosti alussa fossiilipolttoaineiden ilmasto- ja terveyshaittoja. Tiurin mukaan mahdollisuudet saavuttaa sopimuksen tavoitteet päästöjen vähentämisessä ovat rajoitetut: USA on maailman suurin hiilidioksidin tuottaja ja EU-maissa päästöjen määrä on nousemassa. Ainoastaan Keski- ja Itä-Euroopan maissa, joissa teollinen tuotanto on alhaisempi, tavoite voisi olla saavutettavissa. Tiurin mielestä eräs mahdollisuus vähentää haitallisia päästöjä on siirtymällä energiatuotantoon, jossa tuotetaan vähemmän hiilidioksidia, eli bioenergiaan, ydinvoimaan ja vesivoimaan. Bioenergian tuotanto on vielä alkuvaiheessa, ja suurin osa potentiaalisesta vesivoimasta on jo käytössä Euroopassa. Ydinvoiman ongelmana on yleisen mielipiteen vastustus, mutta esim. Yhdysvalloissa sitä harkitaan. Kioton sopimuksen tavoitteiden saavuttaminen tulee siis olemaan äärimmäisen haasteellinen tehtävä sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa.

Tarja Kautto korosti puheenvuorossaan teollisuusmaiden vastuuta ja erityisesti USA:n vastuuta ilmansaasteiden vähentämisessä. Maat kantavat myös vastuun suhteessa kehitysmaihin, joilla on huomattavasti pienemmät taloudelliset mahdollisuudet sijoittaa ympäristönsuojeluun. Ympäristövahingot ovat maailmanlaajuiset, ja tämän johdosta myös toimenpiteiden on oltava maailmanlaajuisia ja yhteen sovitettuja. Kioton sopimus sisältää joustavan mekanismin, jonka tavoitteet voidaan saavuttaa, totesi lopuksi Kautto.

Entä miten Kioton sopimuksen tavoitteita voidaan saavuttaa? Tähän kysymykseen *Martti Tiuri* pyrki antamaan vastauksen raportissa (dok.8810), jossa käsitellään *teknologian suomien mahdollisuuksia toteuttaa yleissopimuksen säädöksiä*. Raportissa käydään läpi mm. ilmastonmuutosten ja kasvihuoneilmion eri ilmenemismuotoja sekä eri energiamuotojen vaikutuksia. Lopputuloksena todetaan, että on lähinnä kolme tapaa vähentää hiilidioksidipäästöjä: vähentää energiankulutusta ja lisätä uusiutuvien energialähteiden sekä ydinvoiman käyttöä. Maailman sähkönkulutuksen ennakoitaan kasvavan n. 3,5 % ja energian kokonaiskulutuksen n. 2,5 % vuodessa. Tämän ennusteen mukaan hiilidioksidipäästöjen määrä lisääntyy 2,5 %. Raportin mukaan ydinvoiman käyttöä on siis lisättävä ja kansalaisten on saatava oikeata tietoa ydinvoiman ja muiden energiamuotojen eduista ja haitoista.

Päätöslausemassa 1250 ja suosituksessa 1520 (2001) kehoitetaan jäsenmaita ratifioimaan Kioton pöytäkirja sekä luetellaan eri toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää ilmansaasteita, kuten vähentämällä yleisesti energian kulutusta, kehittämällä puhtaampaa hiiliteknologiaa, lisäämällä maakaasun käyttöä, tutkimalla ydinvoiman lisäkäytön mahdollisuuksia sekä kehittämällä uudenlaisia kuljetusratkaisuja.

Laajan kansainvälisen tutkimusohjelman tuloksena tiedemiehet onnistuneet kartoittamaan *ihmisen koko geneettisen eli perinnöllisen aineksen (perimä)*. Tutkimustuloksen hyödyntämiseen liittyy tärkeitä ja pitkäkantoisia eettisiä kysymyksiä. Tutkimustuloksella tulee olemaan äärimmäisen suuret terveys-, lääketieteelliset, taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset. Aihetta on tutkittu yleiskokouksen raportissa (dok. 8901, 9002), jossa päädytään ehdottamaan erilaisten monitorointi- ja valvontaelinten perustamista. EN laati vuonna 1997 yleissopimuksen ihmisoi- keuksien ja yksilön ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla (ETS 164). Yleissopimus on ensimmäinen oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimusteksti, jonka tarkoitus on suojella ihmisen arvoa, oikeuksia ja vapauksia erilaisten biologisten ja lääketieteellisten keksintöjen väärinkäyttöä vastaan suunnattujen periaatteiden ja kieltojen avulla. Samana vuonna hyväksyttiin Unescon julistus ihmisen perimästä ja ihmisoikeuksista (*Declaration on the Human Genome and Human Rights*). Yleiskokous viittaa mm. näihin asiakirjoihin ja ehdottaa *suosituksessa 1512 (2001)* kansainvälisten ja kansallisten valvontayksikköjen perustamista valvomaan geenitutkimuksen eettisiä kysymyksiä. EN:ssä asiaa olisi seurattava jatkuvasti ja tarkasti bioeettisen johtokomitean puitteissa. Lopuksi yleiskokous kehottaa muuttamaan kansainvälistä patenttilainsäädäntöä ihmiskudosten ja -geenien perimän osalta.

3.12 Alueelliset kysymykset

Yleiskokous käsittelee ilmiöitä, tapahtumia ja ongelmia yleiseurooppalaisella tasolla mutta tarvittaessa myös alueellisia kysymyksiä. Yleiskokous seuraa alueellisten järjestöjen toimintaa ja toimii myös yhteistyössä niiden kanssa. Vuonna 2001 yleiskokous hyväksyi raportteja, jotka käsitelivät Etelä- ja Kaakkois-Euroopan tilannetta.

Tammikuun istunnossa järjestettiin yhteinen keskustelu *Kaakkois-Euroopan vakaussopimuk-*

sen toteutumisesta kolmen raportin pohjalta. Ensimmäinen raportti käsitteli väkivallan ja sotien taloudellista ulottuvuutta (dok. 8905), toinen teknologian strategioita Kaakkois-Euroopan jälleenrakentamiselle ja taloudelliselle kehitykselle (dok. 8914) ja kolmas Jugoslavian sodan ympäristövaikutuksia (dok. 8925). Kaakkois-Euroopan vakaussopimus solmittiin EU:n aloituksesta kesäkuussa 1999, ja EU:n panos pyrkimyksessä on tuoda alueelle rauhaa, vakautta, vaurautta ja vapautta. Slobodan Milosevicin siirryttyä pois vallasta Jugoslaviassa edellytykset tavoitteiden saavuttamiselle ovat parhaimmat pitkään aikaan. Kaakkois-Euroopan alueeseen kuuluvat Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Jugoslavia, Kroatia, Makedonia ja Romania, joissa asuu yhteensä n. 56 miljoonaa asukasta. Maiden taloudellinen tila ja elintaso ovat vuosien levottomuuksien seurauksena huonontuneet. Lisäksi näissä maissa ei ole onnistuttu toteuttamaan vaadittuja rakenteellisia poliittisia ja taloudellisia uudistuksia.

Yleiskokouksen raportissa vakaussopimuksen taloudellisesta ulottuvuudesta ja *suosituksessa 1493 (2001)* todetaan, että kehityskulun muuttamiseksi myönteiseksi tarvitaan alueen kaikkien maiden yhteisiä ponnistuksia. Kaupankäyntiä aluetasolla on kehitettävä, rakenteellisia uudistuksia on toteutettava ja infrastruktuuria on kehitettävä kansallisella tasolla, mutta myös yhteisesti alueellisella tasolla. Valtion eri instituutioita on tuettava ja luotava hyvän hallinnon säännöt. Myönteisen kehityksen ja edistyksen saavuttaminen on monien rinnakaisten ja samanaikaisten ponnistusten ja uudistusten tulos.

Toisessa raportissa keskitytään *teknologian strategioihin jälleenrakennustyössä* (dok. 8914). Peruslähtökohta on, että pysyvää taloudellista kehitystä ei voida saavuttaa ilman demokratiaa, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden kunnioittamista. Raportissa käsitellään Kosovon kriisin vaikutuksia koko alueen taloudelliseen kehitykseen ja käydään läpi infrastruktuurin nykytilaa ja kehitysmahdollisuuksia, pienten ja keskisuurten yritysten roolia sekä yhteistyön kehittämistä korkeakoulujen, yliopistojen ja teollisuuden välillä. Todetaan, että kuljetus- ja energiainfrastruktuuria on uudistettava ja panostettava informaatioteknologiaan. Maiden on myös panostettava koulutukseen ja tutkimukseen eri tasoilla ja autettava pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Uudistuksia toteutettaessa on myös panostettava alueelliseen yhteistyöhön, joka on ensiaskel yleiseurooppalaiseen yhteistyöhön.

Suosituksessa 1494 (2001) on yhteenvedo ehdoteista toimenpiteistä.

Kolmas raportti käsitteli *Jugoslavian sodan ympäristövaikutuksia* (dok. 8925). Keskustelu käytiin ajankohtana, jolloin puhuttiin paljon Kosovon sodassa käytettyjen ammusten mahdollisesta uraanisäteilystä ja terveysvaaroista, mutta raportti tarkastelee ongelmaa laajemmin. NATO:n hyökkäykset Jugoslavian strategisiin teollisuuskohteisiin aiheuttivat laajoja ympäristötuhoja Jugoslaviassa ja koko Balkanin alueella. Raportissa käsitellään infrastruktuurien ja teollisuuslaitosten tuhoja sekä metsille, maataloudelle ja muulle luonnolle ja pakolaisleireille aiheutuneita tuhoja. YK:n ympäristötoimiston UNEP:n *Balkan Task Force* on Pekka Haaviston johdolla laatinut laajan raportin koko Balkanin alueelta. Alueen mailla ei ole tarvittavia resursseja korjata ympäristötuhoja, vaan ne tarvitsevat kansainvälistä apua. Raportissa todetaan myös, että tapahtumat paljastivat vakavia puutteita kansainvälisessä valvontamekanismissa, ja tämän johdosta yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa *suosituksessa 1495 (2001)* laatimaan uuden yleissopimuksen sotatoimien ja sotilaallisen kriisinhallinnan seurauksena syntyneiden ympäristötuhojen torjumisesta. Uusi yleissopimus täydentäisi voimassa olevia kansainvälisiä sopimuksia. EU:n tulisi myös laatia ympäristöongelmia käsittelevä lisäpöytäkirja vakaussopimukseen. Suositus sisältää myös muita ehdotuksia, kuten köyhdytettyä uraania sisältävien ammusten kieltämisen sekä kehotuksen YK:lle ja NATO:lle laatia terveystarkastusohjelma alueella olleille sotilaille sekä humanitaaristen järjestöjen ja lehdistön edustajille.

Viitaten keskusteluun köyhdytetyn uraanin säteilystä ja terveysvaaroista *Kaarina Dromberg* totesi kuitenkin puheenvuorossaan, että ammusten uraani on höyrystynyt ja uraania on levinnyt laajalle ympäristöön aiheuttaen säteilyä, mutta sairaudet eivät voi johtua säteilystä, sillä se on hyvin vähäistä verrattuna alueen luonnosta normaalisti saatavaan säteilyyn. Kosovon alueella on ammuttu uraaniammuksia, mutta samalla alueella on kuitenkin luonnon uraania maan pintakerroksessa kaikkialla keskimäärin tonni kolmea neliökilometriä kohden. Luonnosta tulee myös muuta säteilyä. Köyhdytetyn uraanin säteily ei voi aiheuttaa syöpää siitäkään syystä, että pääosa siitä on säteilyä, joka jää ihon pintakerrokseen. Ihmisten olisi saatava oikeata tietoa säteilystä, jotta turhia pelkoja vältettäisiin, totesi Dromberg lopuksi.

Yleiskokous on myös ottanut erikseen esille

kysymyksen *korkeakoulukoulutuksen merkityksestä Kaakkois-Euroopassa*. EN:n ja EU:n puitteissa on tehty paljon Euroopan korkeakoulutuksen vahvistamiseksi ja yhtenäistämiseksi (dok. 9189). Nk. Bologna-prosessi korostaa elinikäistä oppimista, koulutuksen laadun merkitystä ja opiskelijoiden liikkuvuuden edistämistä. *Suositus 1540 (2001)* sisältää ehdotuksia siitä, miten korkeakoulutuksen toimintaedellytyksiä voitaisiin parantaa Kaakkois-Euroopan maissa, joissa koko koulutusjärjestelmä on ollut suurten mullistusten kohteena. Tässä yhteydessä EN korostaa alueellisen yhteistyön merkitystä.

Lokakuussa 2000 järjestettiin Varnassa Bulgariassa *Välimeren ja Mustanmeren maiden* edustajien parlamentaarinen konferenssi. Näiden kahden alueen maiden parlamentit olivat aikaisemmin toimineet erillään (vrt. vuoden 1999 kertomus), ja niiden toiminnasta on aikaisemmin keskusteltu yleiskokouksessa. Koska molempien alueiden kehitysongelmilla on samankaltaisia piirteitä, päätettiin vuonna 1999 järjestää yhteiskonferenssi. Ympäristö-, alue- ja paikallishallintokomitea esitti raportin (dok. 8921) konferenssista, joka aihepiiriltään oli keskittynyt nimenomaan alue- ja paikallishallinto- sekä ympäristöaiheisiin. Raportissa on selostettu konferenssin työskentelyä ja tuloksia. Yleiskokous hyväksyi aiheesta *päätöslauselman 1242 (2001)*, *suosituksen 1502 (2001)* sekä *määräyksen 569 (2001)*, joissa korostetaan mm. ympäristönäkökohtien tärkeyttä kestäväen kehityksen kannalta sekä kehoitetaan panostamaan uusien yhteistyömuotojen kehittämiseen.

Yleiskokous on aikaisempina vuosina käsitellyt *Lähi-idän konfliktia* lähinnä sen johdosta, että Israelin parlamentti Knesset on yleiskokouksen tarkkailija (vrt. vuoden 1999 kertomus). Yleiskokous on käsitellyt Lähi-idän tilannetta useamman kerran 1990-luvulla. Lähi-idän tilannetta seurataan erityisesti poliittisen komitean Lähi-itä-alamitean toimesta, jonka varapuheenjohtajana toimii *Tarja Kautto*. Kertomusvuonna käsiteltiin raportti Lähi-idän tilanteesta (dok. 9032). Raportin valmistelua varten alakomitea vieraili mm. Jerusalemissa, Ramallahissa, Betlehemissä ja Gazassa maaliskuussa 2001. Vierailun aikana valtuuskunta tapasi mm. ulkoministeri Shimon Perezin ja Palestiinan presidentin Jasser Arafatin. Yleiskokous hyväksyi aiheesta *suosituksen 1514 (2001)* ja *päätöslauselman 1245 (2001)*.

Tarja Kautto osallistui yleiskeskusteluun puheenvuorolla, jossa hän totesi, että ulkopuolisen on vaikea nähdä tai ymmärtää loputtomalta tun-

tuvan väkivallan syitä ja sitä, että vihatessaan muita vanhemmat siirtävät vihansa myös omiin lapsiinsa ja sulkevat sovinnon ovia. Toisen maailmansodan jälkeiselle eurooppalaiselle sukupolvelle tilanne näyttää kahden jäärapäisen nationalistin taistelulta. Palestiinalaisten eristäminen on merkinnyt yhä suurempaa sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta ja synkemmältä näyttävää tulevaisuutta. Osapuolten olisi muistettava se, että onnistumisen ja epäonnistumisen hinnan maksavat joka tapauksessa tulevat sukupolvet, totesi *Kautto* lopuksi.

3.13 Taloudelliset kysymykset

Yleiskokous seuraa maailmantalouden kehitystä ja erityisesti kansainvälisten rahoituslaitosten, kuten Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Euroopan jälleenrakennuspankin, toimintaa. Monissa EN:n uusissa jäsenmaissa Keski- ja Itä-Euroopassa taloudellinen uudistusprosessi on edelleen kesken ja näiden maiden taloudellisen ja myös poliittisen kehityksen kannalta kansainvälisten rahoituslaitosten politiikalla on suuri merkitys.

Kansainvälisen talouden kysymyksiä valmistellaan talouskomiteassa, ja yleisistuntokäsitteilyn tuloksena syntyy päätöslauselmia (ei suosituksia). Seurantaa varten talouskomitealla on kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea, jonka puheenjohtaja on *Mikko Elo*.

Tammikuussa 2002 12 EN:n jäsenmaata siirtyi samanaikaisesti yhteiseen valuuttaan *euroon*. Tämän merkittävän muutoksen vaikutuksista koko Euroopalle keskusteltiin tammikuussa 2001 (dok. 8906). Euroopan talous- ja rahaunionin vaikutuksista keskusteltiin edellisen kerran vuonna 1997. Uusi raportti (dok. 8906) tarkastelee kehitystä siitä lähtien, kun euro lanseerattiin tammikuussa 1999, vuoden 2000 loppuun: euron vaikutuksia teollisuuteen ja rahamarkkinoihin sekä taloudellista kehitystä sekä euroon liittyneissä maissa että sen ulkopuolisissa maissa. *Päätöslauselmassa 1238 (2001)* yleiskokous kiinnittää huomiota EKP:n ja EMU-maiden hallitusten haasteisiin, jotka liittyvät euron käyttöön. *Päätöslauselmassa* yleiskokous tervehtii tyydytyksellä EKP:n aikomusta julkaista säännöllisiä talouskatsauksia sekä ehdottaa EKP:n kuluttajatiedotustoimiston perustamista, jonka pääasiallisena tehtävä olisi eurosta tiedottaminen. Yleiskeskusteluun osallistui Euroopan keskuspankin johtaja *Wim Duisenberg*, joka pu-

heenvuorossaan esitteli euron saavutuksia sekä tulevia haasteita.

Mikko Elo totesi puheenvuorossaan tammi-kuussa 2001, että raportin valmistuttua oli tapahtunut merkittävää kehitystä ja että euron asema tulee vahvistumaan. Tärkeätä Euroopan talouden kannalta tulee olemaan Yhdysvaltain talouden kehitys. *Elo* muistutti lopuksi, että euro on poliittinen hanke, jonka eräs tärkeimpiä haasteita on säilyttää hintojen vakaus.

Leena Luhtanen totesi yleiskeskustelussa, että kaksi vuotta on liian lyhyt ajanjakso tehdä mitään pitkälle meneviä johtopäätöksiä euron tulevasta vahvuudesta tai heikkoudesta. Hänen mielestään raportissa olisi voitu ottaa enemmän esille Euroopan talouden perustekijöitä. Vastuu euron käyttöönotosta tiedottamisesta on *Luhtasen* mielestä viime kädessä jäsenmaiden hallituksilla.

Euroopan vapaakauppajärjestöllä EFTA:lla (*European Free Trade Association*) on tänään neljä jäsenmaata: Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi, joista kolme ensiksi mainittua on allekirjoittanut EEA-sopimuksen EU:n kanssa. Yleiskokous on toiminut EFTA:n parlamentaarisena foorumina vuodesta 1960, ja edellinen EFTA:a käsittelevä raportti hyväksyttiin vuonna 1996. Tuoreimmassa raportissa (dok. 9034) käsitellään EFTA:n nykytilaa, yhteistyötä EU:n kanssa ja yhteistyötä Keski- ja Itä-Euroopan maiden, Välimeren maiden ja Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa, joiden kanssa on solmittu vapaa-kauppa- järjestelyjä. Raportissa todetaan, että EFTA on viime vuosien aikana laajentanut yhteistyötä nimenomaan Euroopan ulkopuolisten, erityisesti Pohjois-Amerikan maiden kanssa, joiden kanssa on erilaisia kauppajärjestelyjä. Uusin sopimus on solmittu EN:n tarkkailijamaan Meksikon kanssa, ja se astui voimaan kesäkuussa 2001. Vastaavanlainen sopimus on näköpiirissä Kanadan kanssa. Raportissa todetaan lisäksi, että voisi olla järjestölle eduksi löytää yhtenäinen toimintalinja suhteissa kolmansiin maihin. *Päätöslauselmassa 1251 (2001)* yleiskokous rohkaisee EFTA:a jatkamaan toimintalinjaansa.

Rahoitustoiminta ei ole EN:n tyypillinen toimintamuoto, mutta EN:lla on vuodesta 1956 ollut oma kehityspankki. *Euroopan sosiaalinen kehitysrahasto (Social Development Fund)* perustettiin vuonna 1956 nk. osittaissopimuksella pakolaistilanteen helpottamiseksi. Vuonna 2001 pankilla oli 35 jäsenmaata, joista 14 kuului Keski- ja Itä-Eurooppaan. Pankki toimii täysin itsenäisesti, ja sitä hallinnoivat johtokunta (*Governing Board*), hallintoneuvosto (*Administrative Council*) ja johtaja (*Governor*). Pankki muutti vuonna

1999 nimensä EN:n sosiaalisen kehityksen rahastosta Euroopan neuvoston kehityspankiksi (*Council of Europe Development Bank*). Uusi nimi kuvaa paremmin pankin varsinaista toimintaa, mutta sen toimintatavat ja päämäärät eivät ole muuttuneet. Pankki myöntää lainoja mm. jäsentensä, julkisten tai yksityisten laitosten sekä paikallis- ja aluehallintoyksikköjen hankkeille, joiden tavoitteena on helpottaa pakolaisten, siirtolaisten, luonnonkatastrofien ja sotien uhrien vaikeuksia. Pankki tukee yhä enemmän hankkeita, joiden tavoitteena on sosiaalisen koheesion ja työllisyyden edistäminen.

Kesäkuussa 2001 keskusteltiin ensimmäistä kertaa EN:n kehityspankin toiminnasta (dok. 9114) yleiskokouksessa ja hyväksyttiin *suositus 1524 (2001)*. Pankin hallintoneuvoston puheenjohtaja *Kari Nars* Suomesta esitteli pankin toimintaa. Raportissa selostetaan pankin toimintaperiaatteita sekä toimintaa vuosina 1998—2000 eri alueilla. Pankin johto hyväksyi vuonna 1998 kolmikohtaisen päästrategian: toiminnan keskitäminen pankin alkuperäisiin tavoitteisiin, lainatoiminnan tasapainottaminen maantieteellisesti sekä toiminnan tehostaminen Keski- ja Itä-Euroopan maissa ja sosiaalisen koheesion edistäminen. Merkittävä osa pankin toiminnasta pakolaisten ja siirtolaisten hyväksi tapahtuu Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen kautta. *Suositus 1524 (2001)* sisältää ehdotuksia ministerikomitealle toimintamuotojen ja hankkeiden suhteen sekä kehotuksen mm. tehostaa tiedottamista pankin toiminnasta.

Suomen hankkeiden osuus vuoden 2000 toiminnosta oli 7,95 %. Suomi allekirjoitti kesäkuussa 2001 sopimuksen kehityspankin kanssa teknisen avun tilin avaamisesta lähialueyhteistyön hankkeita varten. Suomi on ensimmäinen jäsenmaa, joka on avannut nimenomaan sosiaalialan hankkeisiin suunnatun teknisen avun tilin pankissa. Yhteistyö tähtää kolmen Baltian maan, erityisesti Latvian ja Liettuan, yhteiskunnallisen kehityksen tukemiseen.

Saman yleiskeskustelun yhteydessä keskusteltiin myös *Euroopan jälleerakennuspankin* toiminnasta (dok. 9166) pankin toimitusjohtajan *Jean Lemierren* osallistuksessa debattiin. EBRD (*European Bank for Reconstruction and Development*) on toiminut kymmenen vuotta ja siirtynyt toimintansa toiseen vaiheeseen 27 maassa. Raportissa todetaan, että kehitys on ollut pääsääntöisesti myönteistä mutta myös epätasaista, jos tarkastellaan toiminta-aluetta kokonaisuudessaan. Paljon vaikeita haasteita on edelleen edessäpäin. Tästä syystä on harkittu toiminnan

vähentämistä, tai jopa lakkauttamista kehittyneimmissä maissa, lähinnä EU-hakijamaissa. Raportissa selostetaan pankin tulevan toiminnan painopistealueita: mm. hyvän hallintomallin kehittämistä, pienten ja keskisuurten yritysten tukemista ja kehityksen sosiaalisten vaikutusten tasapainottamista. Hyvän hallintomallin omaksuminen vähentää korruptiota, rohkaisee ulkomaisia investointeja ja vahvistaa valtiiovallan auktoriteettia. Raportissa tarkastellaan myös kehitystä Venäjällä, Kaakkois-Euroopassa ja Itä-Euroopassa erikseen sekä yhteistyötä muiden kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa. *Päätöslauselma 1254 (2001)* sisältää yhteenvedon yleiskokouksen tärkeitä katsomista osa-alueista. Yhteistyö EBRD:n ja Euroopan neuvoston kanssa tulee jatkumaan sekä yleiskokouksen tasolla että Euroopan neuvoston kehityspankin kanssa.

Mikko Elo puhui yleiskokouksessa sosialistiryhmän edustajana ja totesi, että myös menestyvimmissä transitiomaissa on edelleen ongelmia, mikä puoltaisi pankin läsnäoloa näissäkin maissa vielä jonkin aikaa. Taloudellinen kehitys Euroopassa ja EU-maissa on varsin nopeaa ja muuttuvaa, ja tässä ei saisi unohtaa kehityksen ja uudistusten sosiaalista ulottuvuutta ja ympäristövaikutuksia. Myönteisen ja kestävä kehityksen edellytys on kuitenkin toimiva demokratia, jonka puolesta myös EBRD: tulisi jatkaa toiminnassaan.

Vuoden *OECD-keskustelu* käytiin kaksi viikkoa New Yorkin terroristi-iskujen jälkeen, jolloin tämän tapahtuman vaikutukset maailmantalouteen eivät vielä olleet selvästi havaittavissa. Keskustelun pohjana oli kaksi raporttia (dok. 9171 ja 9199) sekä *OECD:n pääjohtajan Donald Johnstonin* alustus, ja sen pohjalta hyväksyttiin *päätöslauselma 1259 (2001)* OECD:sta ja maailmantalouden tilasta. *Päätöslauselma* sisältää yhteenvedon raportissa esille tuoduista huomioista. Keskustelu OECD:n talousraportista käytiin yleiskokouksen laajennetussa kokoonpanossa (*Enlarged Parliamentary Assembly*) eli istuntoon osallistuvat myös valtuuskunnat Japanista, Kanadasta, Etelä-Koreasta ja Meksikosta.

Lähes koko 1990-luvun aikana OECD:n jäsenkunta on laajentunut, mutta tämä laajentumisprosessi lienee nyt pysähtynyt joksikin aikaa. Ei-jäsenmaiden (kuten Venäjä, Kiina, Intia, Indonesia, Argentiina, Brasilia) kanssa kehitetään kuitenkin jatkuvasti erilaisia yhteistyömuotoja. Raportti kommentoi myös OECD:n, WTO:n ja Kansainvälisen valuuttarahaston välistä suhdetta ja mahdollista työnjakoa. Paitsi yleisiä havain-

toja maailmantalouden tilasta raportti sisältää katsauksen talousnäkymistä eräissä maissa (kuten USA, Japani, Saksa, Venäjä). Raportissa esitään myös vastausta kysymykseen, mitkä tekijät vaikuttavat tai määräävät talouskasvua ja kehitystä. Kehityksen kannalta yhä tärkeämmiksi ovat muodostuneet inhimilliset voimavarat, tieto ja taito, lukutaito (ml. funktionaalinen lukutaito eli taito ymmärtää ja käsitellä kirjallista tietoa) sekä yliopistojen, korkeakoulujen ja yritysmaailman väliset yhteydet. Inhimillisten voimavarojen kehittäminen ja jalostaminen on osoittautunut erääksi menestyksen tekijäksi, kuten on todettu raportissa mm. Suomen osalta. *Päätöslauselma* sisältää ehdotuksen EN:n, OECD:n, Unescon, EU:n, IPU:n ja Maailmanpankin yhteishankkeesta keskustella koulutuksen ja talouskehityksen välisestä suhteesta. Raportissa ja päätöslauselmassa viitataan edelleen OECD:n laatimiin eettisiin sääntöihin monikansallisille yrityksille (*Behavioural Guidelines for Multinational Enterprises*), jotka alkujaan on laadittu vuonna 1976 mutta sittemmin täydennetty. Säännöissä käsitellään ympäristönäkökohtia, lapsityövoiman käyttöä, korruptiota, kuluttajansuojaa sekä ihmisoikeuskysymyksiä.

Mikko Elo totesi, että terroristi-iskut aiheuttivat lisääntyvää epävarmuutta maailmantalouden ja Yhdysvaltain talouden tilaan eli on todennäköistä, että raportissa esille tuodut kielteiset kehityssuunnat voivat korostua entisestään. Huolestuttavaa on myös, että maailman suurissa talouksissa (USA, Japani ja Eurooppa) on merkkejä hidastuvasta talouskasvusta. WTO:n osalta *Elo* muistutti, että Maailman kauppajärjestön on myös huolehdittava työelämän sosiaalisista standardeista sekä ympäristönäkökohdista. On muistettava, että ellei vapaakauppa (*free trade*) ole myös oikeudenmukaista kauppaa (*fair trade*), globalisaation vastainen liike voi kiihtyä ennestään.

3.14 Euroopan lapset ja nuoret

Euroopan tulevaisuus on lapsissa ja nuorissa, ja meidän on huolehdittava heidän hyvinvoinnistaan sekä maaseudulla että kaupungeissa. EN on jatkanut keskustelua lasten ja nuorten asemasta ja on kertomusvuonna keskustellut sekä kaupunki- että maaseutunuorten ongelmista.

EN:n 43 jäsenmaassa elää arviolta 160 miljoonaa alle 18-vuotiasta lasta ja nuorta, joista reilusti yli puolet elää kaupungeissa. *Kaupunkilasten ja*

-nuorten elämäntilanne luonnollisesti vaihtelee mutta, on todettu, että liian usein kaupunkilais-elämään liittyy yleistä pahoinvointia, joka johtaa rikollisuuteen, väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja syrjäytyneisyyteen. Yleiskokouksen raportti (dok. 9192) tarkastelee kaupunkinuorten ja -lasten elämäntilan kielteisiä ilmiöitä. Raportin pohjalta yleiskokous hyväksyi *suosituksen 1532 (2001)*, jossa kehoitetaan jäsenmaita laatimaan erillinen sosiaalipoliittinen ohjelma kaupunkilaisnuorten ja -lasten hyväksi. Suosituksessa viitataan myös yleiskokouksen aikaisempaan suositukseen eurooppalaisen lasten oikeusasiamiehen viran perustamisesta sekä muihin kansainvälisiin aloitteisiin mm. YK:n puitteissa lasten ja nuorten hyväksi.

Juha Korkeaoja oli valmistellut raportin *maaseutunuorten asemasta Euroopassa* (dok. 9099). Maaseudulla asuvien nuorten vaikeudet liittyvät usein elinkeinon harjoittamiseen ja elämänlaadun ylläpitämiseen. Tarvitaan enemmän ulkopuolista tukea ja yhteistyötä viranomaisten ja erilaisten järjestöjen välillä maaseutunuorten elintason ylläpitämiseksi ja toimeentulon turvaamiseksi. Nuoria maanviljelijöitä olisi autettava mm. kehittämällä erilaisia opiskelumahdollisuuksia ja uusia toimeentulolähteitä. Yhteistyötä on kehitettävä paikallisviranomaisten ja maaseutunuorten omien järjestöjen välillä. *Suosituksessa 1530 (2001)* on kirjattu useita toimenpide-ehdotuksia.

Eräs vakavimmista esimerkeistä lasten pahoinvoinnista on *lastenkauppa*, joka on lisääntynyt huolestuttavasti. Lastenkaupan kohteena on useimmiten lapsia ja nuoria Keski- ja Itä-Euroopan maista. Ongelmaan liittyy laitonta ihmiskauppaa, prostituutiota, lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja taloudellista rikollisuutta. Yleiskokous on tarkastellut ongelmaa yhden EN:n jäsenmaan (Moldova) esimerkin kautta. *Suositus 1526 (2001)* sisältää toimenpide-ehdotuksia. Tarvitaan muutoksia lainsäädäntöön, enemmän valistusta ja tiedotusta sekä tukea kansalaisjärjestöjen toiminnalle ja eri viranomaisten kouluttamista ja kansainvälistä yhteistyötä. EN:n ministerikomitea hyväksyi lokakuussa 2001 suosituksen lasten suojelemisesta seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (*Recommendation (2001) 16 on the protection of children against sexual exploitation*).

Vanhemmat ovat lasten ensisijaiset kasvattajat, mutta kouluilla on myös tärkeä rooli kasvatustyössä. *Vanhempien ja opettajien vastuusta lasten kasvattajina* keskusteltiin yleiskokouksen raportissa (dok. 8915) tammikuussa. Tälläkin alalla tarvitaan enemmän yhteistyötä ja ulkopuolista tukea. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää niiden lasten koulutukseen, jotka elävät syrjäytyneinä vaikeissa sosiaalisissa oloissa. Yleiskokouksen mielestä EN:n tulisi hallitustenvälisessä ohjelmassa kiinnittää enemmän huomiota tähän ongelmakenttään (*suositus 1501 (2001)*).

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA

Puheenjohtaja	Mikko ELO (sd)
Varapuheenjohtaja	Anneli JÄÄTTEENMÄKI (kesk)
Jäsenet	Tytti ISOHOOKANA-ASUNMAA (kesk) Martti TIURI (kok) Jaakko LAAKSO (vl)
Varajäsenet	Tarja KAUTTO (sd) Leena LUHTANEN (sd) Juha KORKEAOJA (kesk) Kaarina DROMBERG (kok) Gunnar JANSSON (r)

**EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN
JÄSENYTYDET KOMITEOISSA JA ALAKOMITEOISSA VUONNA 2001****Poliittinen komitea***Political Affairs Committee*

Tarja Kautto, jäsen

Juha Korkeaola, varajäsen

Lähi-itää käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on the Middle East*

Tarja Kautto, varapuheenjohtaja

Juha Korkeaola, varajäsen

Ei-jäsenmaiden suhteita käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on Relations with Non-member Countries*

Juha Korkeaola, jäsen

Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea*Committee on Legal Affairs and Human Rights*

Gunnar Jansson, puheenjohtaja

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Ihmisoikeus-alakomitea*Sub-Committee on Human Rights*

Gunnar Jansson, ex officio

Ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien valintaa käsittelevä alakomitea*Sub-Committee on the election of judges to the Court*

Gunnar Jansson, jäsen

Talous- ja kehityskomitea*Committee on Economic Affairs and Development*

Mikko Elo, jäsen

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea*Sub-committee on International Relations*

Mikko Elo, puheenjohtaja

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Matkailun kehittämistä käsittelevä alakomitea*Sub-committee on Tourism Development*

Mikko Elo, jäsen

Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea*Social, Health and Family Affairs Committee*

Leena Luhtanen, jäsen

Tytti Isohookana-Asunmaa, varajäsen

Terveys-alamomitea*Sub-Committee on Health*

Leena Luhtanen, jäsen

Lasten asiain alamomitea*Sub-committee on Children*

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Leena Luhtanen, varajäsen

Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja työllisyysasiain alamomitea*Sub-Committee on the European Social Charter and Employment*

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Leena Luhtanen, varajäsen

Väestö-, siirtolais- ja pakolaiskomitea*Committee on Migration, Refugees and Demography*

Jaakko Laakso, jäsen

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Pakolaisalamomitea*Sub-Committee on Refugees*

Jaakko Laakso, jäsen

Väestö-alamomitea*Sub-Committee on Demography*

Jaakko Laakso, jäsen

Kulttuuri, tiede- ja koulutuskomitea*Committee on Culture, Science and Education*

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Martti Tiuri, varajäsen

Media-alamomitea*Sub-Committee on Media*

Tytti Isohookana-Asunmaa, puheenjohtaja

Tiede- ja etiikka -alamomitea*Sub-Committee on Science and Ethics*

Martti Tiuri, jäsen

Tytti Isohookana-Asunmaa, varajäsen

Ympäristö- ja maatalouskomitea*Committee on Environment and Agriculture*

Martti Tiuri, jäsen

Juha Korkeaoja, varajäsen

Ympäristö- ja kestävän kehityksen alamomitea*Sub-Committee on Sustainable Development*

Martti Tiuri, jäsen

Juha Korkeaoja, varajäsen

Maa- ja kalatalousalamomitea*Sub-Committee on Agriculture and Fisheries*

Juha Korkeaoja, jäsen

Martti Tiuri, varajäsen

Tasa-arvoasiain komitea

Committee on Equal Opportunities for Women and Men

Kaarina Dromberg, jäsen

Leena Luhtanen, varajäsen

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea

Sub-committee on violence against women

Kaarina Dromberg, puheenjohtaja

Menettelytapasääntökomitea

Committee on Rules of Procedure and Immunities

Jaakko Laakso, jäsen

Kaarina Dromberg, varajäsen

Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea

Committee on Honouring of Obligations and Commitments by Member States

Tarja Kautto, jäsen

Gunnar Jansson, ex officio

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT VUONNA 2001

3.1. Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

Päätöslauselma 1236 (2001) Latvian jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Päätöslauselma 1237 (2001) Jugoslavian liittotasavalta — viimeaikainen kehitys

Päätöslauselma 1238 (2001) Euro ja koko Euroopan alue

Päätöslauselma 1239 (2001) sananvapaus ja parlamentaarisen demokratian toimivuus Ukrainassa

Päätöslauselma 1240 (2001) tuoreimmat edistykset Tshetshenian konfliktissa

Päätöslauselma 1241 (2001) Venäjän valtuuskunnan valtakirjat

Päätöslauselma 1242 (2001) parlamentaarinen yhteistyö Välimeren- ja Mustanmeren alueilla

Päätöslauselma 1243 (2001) YK:n yleissopimuksen Kioton pöytäkirja ilmastonmuutoksista: kansainvälisen solidaarisuuden tarve

Päätöslauselma 1244 (2001) Ukrainan jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattamisesta

Päätöslauselma 1245 (2001) Lähi-idän konflikti

Päätöslauselma 1246 (2001) 15 vuotta Tshernobylin jälkeen: kestävän ratkaisun rahoituksesta

Päätöslauselma 1247 (2001) naisten sukuelinten silpomisesta

Päätöslauselma 1248 (2001) Euroopan kidutuksen ja epäinhimillisen tai alentavan kohtelun tai rangaistuksen kieltämistä käsittelevä toimikunta (CPT): toimikunnan kokoonpano

Päätöslauselma 1249 (2001) Itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) ihmisoikeus ja vapauksien yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen rinnakkaistoiminta

Päätöslauselma 1250 (2001) teknologian tarjoamat mahdollisuudet saavuttaa YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan tavoitteet

Päätöslauselma 1251 (2001) EFTA:n (Euroopan vapaa-kauppajärjestön) vaikutuksista Euroopan ja maailmantalouteen

Päätöslauselma 1252 (2001) kuljetusteknologia ja integraatio Euroopassa

Päätöslauselma 1253 (2001) kuolemanrangaistuksen poistamisesta Euroopan neuvoston tarkkailijamaissa

Päätöslauselma 1254 (2001) Euroopan jälleenrakennuspankki ja siirtymävaihe Itä- ja Keski-Euroopan maissa

Päätöslauselma 1255 (2001) tilanne entisen Jugoslavian Makedonian tasavallassa

Päätöslauselma 1256 (2001) Turkin jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Päätöslauselma 1257 (2001) Georgian jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Päätöslauselma 1258 (2001) demokratiat terrorismin edessä

Päätöslauselma 1259 (2001) OECD ja maailmantalous

Päätöslauselma 1260 (2001) raportti yleiskokouksen monitorointitoiminnasta

Päätöslauselma 1261 (2001) tilanne Makedoniassa

Päätöslauselma 1262 (2001) Ukrainan jäsenvelvoitteiden ja — sitoumusten seuranta

Päätöslauselma 1263 (2001) tiede- ja teknologiakehitys Itä- ja Keski-Euroopan maissa

Päätöslauselma 1264 (2001) vaaleja koskeva käytäntömalli

Päätöslauselma 1265 (2001) alueellisen yhteistyön merkitys maatalouden ja maaseudun kehityksen kannalta

Päätöslauselma 1266 (2001) yleiskokouksen menettelysääntöjen yksinkertaistaminen ehdokasasettelussa

3.2. Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 1489 (2001) väestön siirtoliikenne Keski- ja Itä-Euroopassa

Suositus 1490 (2001) Latvian jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Suositus 1491 (2001) Jugoslavian liittotasavalta - viimeaikainen kehitys

Suositus 1492 (2001) vähemmistöjen oikeudet

Suositus 1493 (2001) Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen taloudellisen ulottuvuuden täytäntöönpano

Suositus 1494 (2001) Kaakkois-Euroopan taloudellisen jälleenrakennuksen teknologiastrategiat

Suositus 1495 (2001) Jugoslavian sodan ympäristövaikutukset Kaakkois-Euroopassa

Suositus 1496 (2001) vapaaehtoistyöntekijöiden aseman ja roolin edistäminen parlamentaarisen yleiskokouksen osallistumisessa Kansainväliseen vapaaehtoisvuoden toimintaan 2001

Suositus 1497 (2001) sananvapaus ja parlamentaarisen demokratian toimivuus Ukrainassa

- Suositus 1498 (2001) tuoreimmat edistykset Tshetsshenian konfliktissa
- Suositus 1499 (2001) Tshetsshenian pakolaisten ja pakkosiirrettyjen humanitaarinen tilanne
- Suositus 1500 (2001) siirtolaisten ja ulkomaalaisten osallistuminen poliittiseen elämään EN:n jäsenmaissa
- Suositus 1501 (2001) vanhempien ja opettajien vastuu lasten kasvatuksessa
- Suositus 1502 (2001) parlamentaarinen yhteistyö Välimeren- ja Mustanmeren alueilla
- Suositus 1503 (2001) siirtolaisten ja pakolaisten terveydentila Euroopassa
- Suositus 1504 (2001) pitkä-aikaissiirtolaisten maastakarkotussäännöt
- Suositus 1505 (2001) syrjäytyneiden kaupunkialueiden tilan parantamisesta
- Suositus 1506 (2001) sanan- ja tiedonvapaus mediassa Euroopassa
- Suositus 1507 (2001) taistelu kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta ja talousrikollisuutta vastaan Euroopassa
- Suositus 1508 (2001) tilanne Kosovossa ja naapurialueilla
- Suositus 1509 (2001) ihmisoikeustilanteesta ja oikeusvaltioperiaatteista Kosovossa
- Suositus 1510 (2001) paluumuuttajien humanitaarinen tilanne Kosovossa
- Suositus 1511 (2001) kulttuurin tila Kosovossa
- Suositus 1512 (2001) ihmisen geneettisen perimän suojaamisesta
- Suositus 1513 (2001) Ukrainan jäsenveloitteiden ja -sitoumusten seuranta
- Suositus 1514 (2001) Lähi-idän konflikti
- Suositus 1515 (2001) väestökehityksen muutokset ja kestävä kehitys
- Suositus 1516 (2001) poliittisten puolueiden rahoitus
- Suositus 1517 (2001) Euroopan kidutuksen ja epäinhimillisen tai alentavan kohtelun tai rangaistuksen kieltämistä käsittelevä toimikunta (CPT): toimikunnan työmenetelmät
- Suositus 1518 (2001) oikeus aseistakieltäytymiseen EN:n jäsenmaissa
- Suositus 1519 (2001) Itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) ihmisoikeus- ja vapauksien yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen rinnakkaistoiminta (EN:n ministerikomitean vastaus)
- Suositus 1520 (2001) teknologian tarjoamat mahdollisuudet saavuttaa YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan tavoitteet (EN:n ministerikomitean vastaus)
- Suositus 1521 (2001) Romanian csango-vähemmistö
- Suositus 1522 (2001) kuolemanrangaistuksen poistamisesta Euroopan neuvoston tarkkailijamaissa

Suositus 1523 (2001) kotiorjuudesta

Suositus 1524 (2001) Euroopan neuvoston kehityspankki: kohti laajempaa sosiaalista koheesiota Euroopassa

Suositus 1525 (2001) YK:n pakolaisjärjestö (UNCHR) ja Geneven sopimuksen 50-juhlavuosi

Suositus 1526 (2001) kampanja lastenkaupan itäisen reitin poistamiseksi: Moldovan esimerkki

Suositus 1527 (2001) EN:n yleissopimus tuomittujen siirtämisestä - kriittinen analyysi ja suosituksia

Suositus 1528 (2001) tilanne entisen Jugoslavian Makedonian tasavallassa

Suositus 1529 (2001) Turkin jäsenvelvoittein ja -sitoumusten seuranta

Suositus 1530 (2001) maaseutunuorten asema ja tulevaisuudennäkymät

Suositus 1531 (2001) kaupunkien turvallisuus ja rikosten torjunta kaupungeissa: eurooppalaisen observatorioon perustaminen

Suositus 1532 (2001) sosiaalipolitiikka kaupunkien lasten ja nuorten hyväksi

Suositus 1533 (2001) Georgian jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Suositus 1534 (2001) demokratiat terrorismin edessä

Suositus 1535 (2001) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen rakenne, menettelytavat ja resurssit

Suositus 1536 (2001) raportti yleiskokouksen monitorointitoiminnasta

Suositus 1537 (2001) tilanne Makedoniassa

Suositus 1538 (2001) Ukrainan jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seuranta

Suositus 1539 (2001) Euroopan kielivuosi

Suositus 1540 (2001) korkeakoulukoulutus Kaakkois-Euroopassa

Suositus 1541 (2001) nuoret tiedemiehet Euroopassa

Suositus 1542 (2001) Demokratia oikeusteitse komission (*Democracy through Law*) kokoonpano

Suositus 1543 (2001) rasismi ja muukalaisviha tietoverkossa

Suositus 1544 (2001) EN:n jäsenmaissa vallitseva propiska-järjestelmä: vaikutukset ja vaihtoehdot

3.3. Määräykset

Määräykset liittyvät muotoseikkoihin, tiedonvälitykseen, täytäntöönpanoon tai menettelytapoihin. Niiden tulee koskea asiaa, joka on jo otettu yleiskokouksen rekisteriin, eivätkä ne saa koskea asiasisältöä. Määräyksiä koskevista aloitteista voidaan äänestää ilman, että niitä ensin lähetetään komiteaan.

Määräys 570 (2001) pitkä-aikaissiirtolaisten maastakarkotussäännöt

Määräys 571 (2001) syrjäytyneiden kaupunkialueiden tilan parantamisesta

Määräys 572 (2001) ihmisoikeustilanne ja oikeusvaltioperiaatteet Kosovossa

Määräys 573 (2001) paluumuuttajien humanitaarinen tilanne Kosovossa

Määräys 574 (2001) kuolemanrangaistuksen poistamisesta Euroopan neuvoston tarkkailijamaissa

Määräys 575 (2001) kotiorjuudesta

Määräys 576 (2001) kaupunkien turvallisuus ja rikosten torjunta kaupungeissa: eurooppalaisen observatorioon perustaminen

Määräys 577 (2001) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen rakenne, menettelytavat ja resurssit

Määräys 578 (2001) raportti yleiskokouksen monitorointitoiminnasta

3.4. Lausunnot

Lausunto 223 (2001) EN:n ministerikomitea luonnos suositukseksi eurooppalaisesta poliisietiikan perussäännöstä

Lausunto 224 (2001) Euroopan neuvoston budjetti vuonna 2002

Lausunto 225 (2001) yleiskokouksen menot vuonna 2002

Lausunto 226 (2001) ehdotus sopimukseksi verkkorikollisuudesta

Lausunto 227 (2001) ehdotus lisäpöytäkirjaksi Euroopan ihmisoikeussopimukseen koskien ihmiselinten ja kudosten siirtoja

Lausunto 228 (2001) ehdotus yleissopimukseksi tietojen toimittamisesta ja tietoyhteiskunnan palveluista

Lausunto 229 (2001) ehdotus lisäpöytäkirjaksi maksutonta oikeudenkäyntiä tarkoittavien hakemusten toimittamista koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen

Lausunto 230 (2001) luonnos yleissopimukseksi audiovisuaalisen tuotannon suojelemiseksi sekä luonnos lisäpöytäkirjaksi televisiotuotannon suojelemiseksi yleissopimukseen audiovisuaalisen tuotannon suojelemiseksi

Lausunto 231 (2001) toinen lisäpöytäkirja keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen

Lausunto 232 (2001) Ministerikomitean ehdotus suositukseksi kansalaisten osallistumisesta paikallis-hallintotehtäviin

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN ERITYISVIERAAT VUONNA 2001

Valtioiden edustajat

Latvian presidentti Vike FREIBERGA	23.1.2001
Romanian pääministeri Adrian NASTASE	23.1.2001
Suomen Tasavallan Presidentti Tarja HALONEN	24.1.2001
Armenian presidentti Robert KOCHARIAN	25.1.2001
Azerbaidzhanin presidentti Heydar ALIEV	25.1.2001
Makedonian parlamentin puhemies Stojan ANDOV	23.4.2001
Slovenian parlamentin puhemies Borut PAHOR	26.6.2001
Moldovan presidentti Vladimir VORONIN	27.6.2001
Ranskan sisäasiainministeri Daniel VAILLANT	24.9.2001
Liechtensteinin parlamentin puhemies Klaus WANGER	24.9.2001
Kyproksen parlamentin puhemies Demetris CHRISTOFIAS	25.9.2001

Kansainvälisten järjestöjen edustajat

Euroopan keskuspankin pääjohtaja Wim DUISENBERG	24.1.2001
ETYJ:n puheenjohtajamaan Romanian ulkoministeri Mircea GEOANA	24.4.2001
Euroopan parlamentin puhemies Nicole FONTAINE	26.6.2001
Euroopan jälleenrakennuspankin johtaja Jean LEMIERRE	26.6.2001
YK:n pakolaiskomissaari Ruud LUBBERS	27.6.2001
OECD:n pääsihteeri Donald JOHNSTON	26.9.2001

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

Perustajajäsenet (1949)

	Belgia
	Tanska
	Ranska
	Irlanti
	Italia
	Norja
	Luxemburg
	Alankomaat
	Ruotsi
	Iso-Britannia
9.8.1949	Kreikka
7.3.1950	Islanti
13.4.1950	Turkki
13.7.1950	Saksa
16.4.1956	Itävalta
24.5.1961	Kypros
6.5.1963	Sveitsi
29.4.1965	Malta
22.9.1976	Portugali
24.11.1977	Espanja
23.11.1978	Liechtenstein
16.11.1988	San Marino
5.5.1989	Suomi
6.11.1990	Unkari
26.11.1991	Puola
7.5.1992	Bulgaria
14.5.1993	Viro
14.5.1993	Liettua
14.5.1993	Slovenia
30.6.1993	Tseki
30.6.1993	Slovakia
7.10.1993	Romania
10.11.1994	Andorra
10.2.1995	Latvia
13.7.1995	Albania
13.7.1995	Moldova
9.11.1995	Ukraina
9.11.1995	Makedonia
28.2.1996	Venäjä
6.11.1996	Kroatia
27.4.1999	Georgia
25.1.2001	Armenia
25.1.2001	Azerbaidzhan
24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTAAN OSALLISTUVAT MUUT MAAT

(tilanne tammikuussa 2002)

Yleiskokouksen erityisvieraat ja hakijamaat

Bosnia ja Hertsegovina (jäsenanomus vuodelta 1995)
Jugoslavian liittotasavalta (jäsenanomus vuodelta 1998)
(Valko-Venäjän erityisvierasasema lakkautettu tammikuussa 1997)

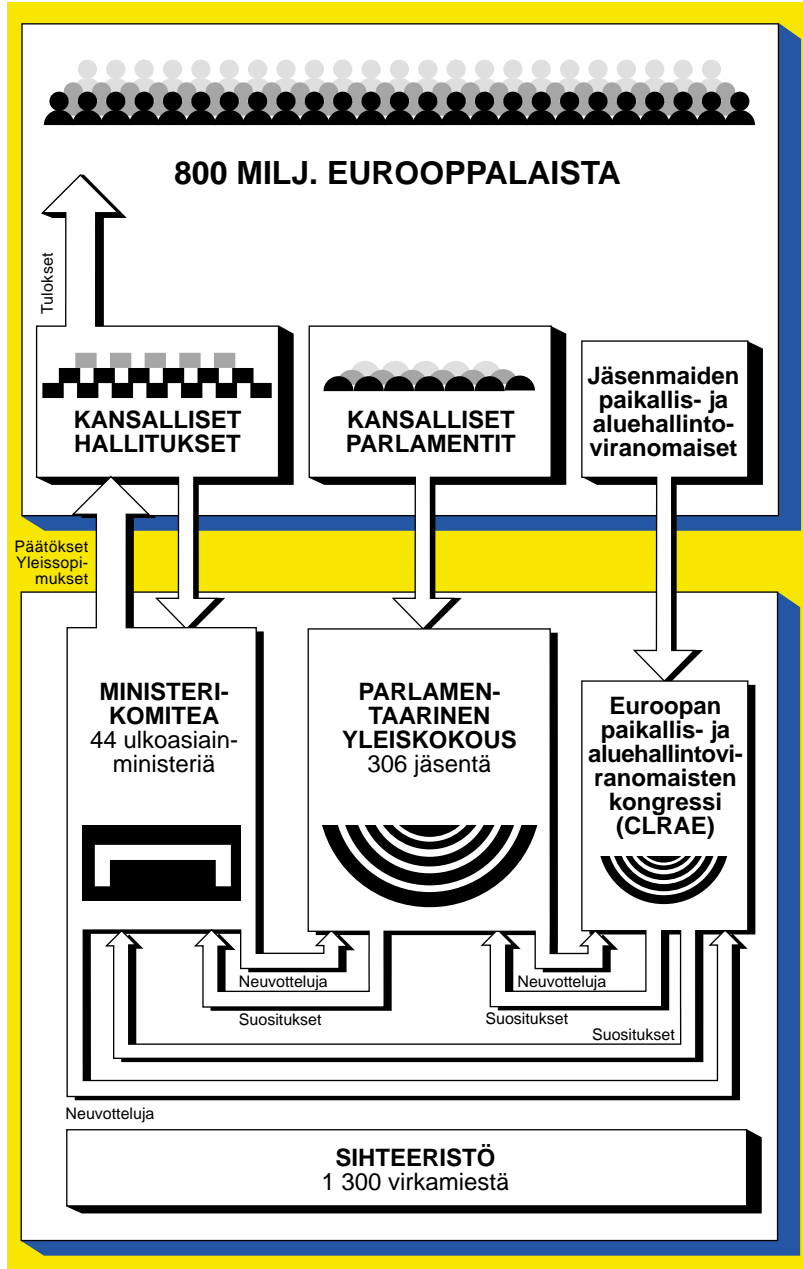
Jäsenyyttä hakeneet maat

Monaco (jäsenanomus vuodelta 1998)

Euroopan neuvoston tarkkailijat

Israel (ainoastaan yleiskokouksen tarkkailija vuodesta 1961)
Japani (ainoastaan ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1996)
Kanada (sekä yleiskokouksen että ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1996)
Meksiko (sekä yleiskokouksen että ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1999)
USA (ainoastaan ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1995)

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTA

(toukokuu 2002)

LYHYESTI : EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARINEN YLEISKOKOUS

Euroopan neuvosto on Euroopan vanhin ja laajin poliittinen yhteistyöjärjestö, joka perustettiin vuonna 1949. Suomi liittyi järjestöön vuonna 1989. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on järjestön keskusteleva elin, joka tekee aloitteita ja antaa suosituksia kaikista kysymyksistä, jotka edistävät järjestön tavoitteita ja jotka kuuluvat sen toimialaan (ihmisoikeuksien ja perusvapauksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden suojaaminen ja edistäminen). EN:llä on 44 jäsenmaata ja 2 hakijamaata. Viidellä Euroopan ulkopuolisella maalla on tarkkailija-asema (tilanne huhtikuussa 2002).

Kunkin jäsenvaltion parlamentin kansanedustajavaltuuskunnat muodostavat parlamentaarisen yleiskokouksen. Edustajien toimikausi alkaa sen varsinaisen istuntokauden avajaisistunnosta lukien (tammikuussa) ja päättyy seuraavan varsinaisen istuntokauden avajaisistuntoon.

Suomen valtuuskunta Euroopan neuvostossa muodostuu viidestä varsinaisesta ja viidestä varajäsenestä, jotka eduskunta valitsee varsinaisilla valtiopäivillä keskuudestaan. Valtuuskunnan jäsenet valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Istuntokausi jakautuu neljään osa-istuntoon tammikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa ja syyskuussa, jotka järjestetään päämajassa Strasbourgin, Ranskassa. Istunnot ovat julkisia. Istuntokauden alussa tammikuussa valitaan presidentti

(puhemies), 19 varapresidenttiä sekä asetetaan kymmenen varsinaista komiteaa. Jäsenyyksistä komiteoissa päättää yleiskokous kansallisten valtuuskuntien ehdotusten pohjalta. Poikkeuksena on jäsenvelvoitteiden seurantakomitea (monitorointikomitea), jonka jäsenet valitaan yleiskokouksen poliittisissa ryhmissä. Suomen valtuuskunnalla on yksi varsinainen ja yksi varajäsenpaikka yhdeksässä komiteassa sekä näiden komiteoiden ala-komiteoissa. Suomen valtuuskunnalla on myös ollut toistaiseksi yksi edustaja (yleiskokouksen sosialistiryhmästä) monitorointikomiteassa. Yleiskokouksessa toimii myös viisi poliittista ryhmää.

EN:n Suomen valtuuskunta antaa vuosittain eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta, jota käsitellään eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa (<http://www.eduskunta.fi>).

EN:n päämaja ja sihteeristö (noin 1 300 virkamiestä) sijaitsee Strasbourgin, Ranskassa, jossa myös järjestetään kaikki istunnot. Järjestön viralliset kielet ovat englanti ja ranska. Työkielinä on saksa, italia, espanja ja venäjä. Suomen edustaja EN:n ministerikomiteassa on Suomen ulkoministeri ja hänen sijainen on Strasbourgiin sijoitettu Suomen pysyvä edustaja (suurlähettiläs). Lisätietoja internet-sivuilta <http://www.coe.int> ja <http://stars.coe.int> sekä <http://formin.finland.fi/edustustot/>.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://fakta.eduskunta.fi>
sähköposti: gunilla.carlander@eduskunta.fi
Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
puh. + 33 3 88 41 20 00
<http://www.coe.int>
<http://stars.coe.int>

